

Yaşadıkça Eğitim

mayıs/haziran 1995 sayı 40
60 000 TL. (KDV dahil)
ISSN: 1300 - 1272

**Milli Eğitim Bakanı
Sayın Nevzat AYZAZ ile
Söyleşi
"Milli Eğitimde
Reform
Çalışmaları"**

**Yaşadıkça Eğitim-4
Toplumsal
Duyarlılık**

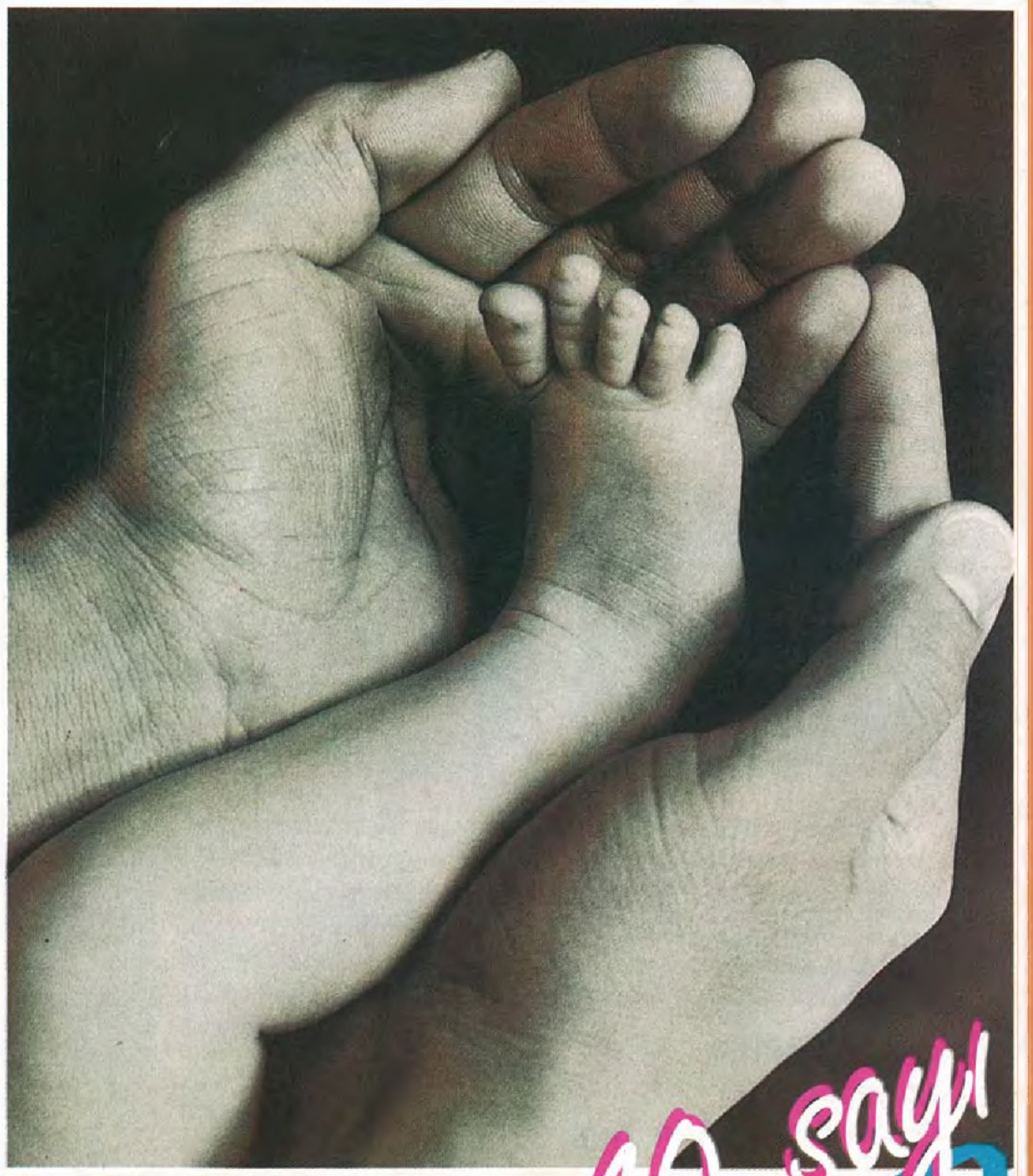
**Gençlerin
Gereksinimlerine
Yanıt
Verebiliyor
muyuz?**

**Eğitimde
Televizyon**

**Televizyondaki
Şiddet ve
Çocuklar**

Kavram Öğretme

**Çocuk
Hikayelerinin Eğitim Teknolojisi**

40. sayı

2 Milli Eğitim Bakanı Sayın Nevzat Ayaz ile Söyleşi "Milli Eğitimde Reform Çalışmaları"

Dr. İthami FINDIKÇI

"Eğitim sistemimizin çeşitli noktalarındaki sıkıntıları giderecek eğitimde reform çalışmalarına başlamış bulunuyoruz."

Bir Adım: GLOBE PROJESİ

Dr. Caner ZANBAK
Çevre Koruma Danışmanı

Eğitimde Televizyon

Tish RAFF

Gelişmiş ülkelerdeki okullarda televizyon ve video kullanımı etkili eğitsel amaçlı bir öğretimi gözler önüne sermiştir.

12

Kavram Öğretme

Yard. Doç. Dr. Fatma Vildan EGELİOĞLU
G.Ü. Mesleki Eğitim Fak. Öğr. Üyesi

Bireyin sorunlarını çözerken doğru ve güçlü düşünmesi, kullandığı kavramların doğruluğuna ve güçlülüğüne dayanır.

20

7 Gençlerin Gereksinimlerine Yanıt Verebiliyor muyuz?

Frank A. LODA

Orta dereceli okullar ve toplum, gençlerin okul, ev ve sosyal hayatlarında başarılı olabilmelerine yardımcı olmak için işbirliği halinde çalışmalıdırlar.

14 Televizyondaki Şiddet ve Çocuklar TV'deki Şiddet Çocukları Nasıl Etkiler?

Jeffrey MORTIMER

Saldırganlık öğrenilen bir davranıştır. Erken bir yaşta öğrenilmekte ve bu öğreticilerden biri medya olmaktadır.

25 Çocuk Hikayelerinin Eğitim Teknolojisi

Doç. Dr. Enver Tahir RIZA
D.E.Ü. Buca Eğitim Fak.

Hikayeler, çocukların yaşamında önemli etkiler bırakan bir eğitim aracıdır. Çocuklar, bu alanda yetişkinlerden daha fazla etkilenmektedirler.

10 ÇEVRE VE EĞİTİM Uluslararası Çevre Eğitimi İçin Yeni

18 YAŞADIKÇA EĞİTİM-4 Toplumsal Duyarlılık

Dr. İthami FINDIKÇI

18

Yayınlar

33

Yaşadıkça Eğitim

sayı 40

Sahibi
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.
Fahmettin AKINGÜÇ

Genel Yayın Yönetmeni
Bahar AKINGÜÇ GÜNVER

Yazı İşleri Müdürü
Dr. İlhami FINDIKÇI

Yayın Yardımcısı
Nuran PULLUKÇU ÇETİNOĞLU

Teknik Yönetmen
Kudret GÜVENÇ

Dizgi
Aynur TURA

Montaj
Zafer UZUNTÜRK

Fotoğraflar
Temel YİRMİBEŞ
Çetin ÖZER / Coşkun İPEK

Renk ayırımı ve film çıkış
Filmon Ltd.Şti.

Baskı ve Cilt
Çınar Ofset

Yapım/Yönetim
YA/BA A.Ş.
9.-10. Kısım
34 750 ATAÖY/İSTANBUL
Tel: 0(212) 559 04 88
Fax: 560 47 79

©
Kültür Koleji Yayınları
ISSN: 1300 - 1272

Her türlü yayın hakkı
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.'ne aittir.
Akademik kurallar çerçevesinde,
kaynak gösterilerek dergide yer alan
yazılardan yararlanılabilir.

Fiyatı
60 000 TL. (KDV Dahil)
KKTC için 100 000 TL. (KDV Dahil)

Abone koşulları
Yıllık (6 sayı için) 300 000 TL.
Abone ücretleri için;
Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi
Hesap No: 2888-6
Yaşadıkça Eğitim
ya da
Posta Çeki Hesap No: 475 009

mayıs Haziran 1995
sayı 40

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

40. kez size merhaba demenin heyecanı ve sorumluluğu içindeyiz. İki ayda bir okuyucusu ile buluşan bir yayının için 40 sayıya ulaşmış olmak önemlidir. Bu noktaya ulaşmanın önemi sadece 40 sayısından kaynaklanmıyor elbette. Hemen her alanda bilimsel veri eksikliğinin hissedildiği ülkemizde kolaylıkla okunabilen bir bilimsel yayının anlayışını ve geleneğini yerleştirmek önemlidir. Söz konusu olan bir eğitim yayını olunca konu daha da önem kazanıyor. Çünkü, nüfusunun yarısından çoğu genç olan ve on üç milyon öğrencisi bulunan dinamik bir toplumuz.

Tv de şiddet çocukları nasıl etkiliyor? Konu oldukça güncel. Bir süre önce tatile giren okullarımızdaki bazı şiddet olayları ve çeteler, anne-babalar ve eğitimciler kadar konuyla ilgili akademisyenleri de düşündürmüştür. Bu olayların bir çok nedeni sayılabilir. Biz konuyu farklı bir yönüyle ele almak istedik. Televizyondaki şiddet sahnelerinin bu olaylardaki rolü nedir? Bu konuda 1960'ta başlayan ve 1993'e kadar çeşitli aralıklarla sürdürülen ilginç bir araştırmayı ve tartışmayı sunuyoruz. **Televizyondaki Şiddet ve Çocuklar** başlıklı yazıda L. Eron; TV'deki şiddet sahneleri ile saldırgan davranış arasındaki ilişkinin derecesinin akciğer kanserine yol açan sigarayla aynı düzeyde olduğunu belirtmektedir. Diğer bir ifade ile araştırma sonuçlarına göre TV'de izlenen şiddet sahneleri çocuklar için sigara ve alkol kadar tehlikeli olabilmektedir. Bütün bu bilimsel verilere rağmen TV'nin eğitici yönü olduğu da unutulmamalıdır. Konunun bu yönünü vurgulayan **Eğitimde Televizyon** başlıklı bir yazıyı da yine bu sayımızda sunuyoruz.

Millî Eğitim Bakanı Sayın Nevzat Ayaz ile yaptığımız **Millî Eğitimde Reform Çalışmaları** konulu söyleşiyi bu sayımızda sunuyoruz. Okullarımızdaki şiddet konusunu da söyleşimiz sırasında gündeme getirdik.

Bu sayımızda yer alan **Çocuk Hikayelerinin Eğitim Teknolojisi, Kavram Öğretme** başlıklı telif yazılar ile **Gençlerin Gereksinimlerine Yanıt Verebiliyor muyuz?** başlıklı çeviri yazının da ilginizi çekeceğini umuyoruz. Çevre ve Eğitim köşemizin bu sayıdaki konusu, **Uluslararası Çevre Eğitimi İçin Yeni Bir Adım: Globe Projesi.** Yaşadıkça Eğitim köşesinin bu sayıdaki konusu ise **Toplumsal Duyarlılık.**

Saygılarımızla.

Milli Eğitim Bakanı
Sayın Nevzat AYZAZ ile Söyleşi;
“**Milli Eğitimde
Reform
Çalışmaları**”

Dr. İlhami FINDIKÇI

“Eğitim sistemimizin çeşitli noktalarındaki sıkıntıları giderecek eğitimde reform çalışmalarına başlamış bulunuyoruz.”

Sayın Ayaz, yoğun programınız içinde zaman ayırdığınız için öncelikle teşekkür ederim. Yoğun bir eğitim-öğretim yılını geride bırakıyoruz. Geçen öğretim yılında da eğitim sistemimizle ilgili birçok konu gündeme geldi, çeşitli sorunlar yaşandı. Bir yandan giderek daha büyük bir hızla insanları etkileyen bilgi toplumuna uyum sağlayacak öğretim programlarına ihtiyaç duyuluyor. Diğer yandan trafik kazaları ve bireysel geçimsizlikler gibi eğitimsizlikten kaynaklanan güncel sorunlarla karşı karşıyayız. Bütün bu gelişmeler ise dikkatleri eğitim, dolayısıyla milli eğitime ilişkin çalışmalara çekiyor. Milli Eğitim Bakanlığı olarak yoğun bir çalışma içinde olduğunuzu biliyoruz. Daha önceki açıklamalarınızda Milli Eğitimde reform çalışmalarından söz etmiştiniz. Reform çalışmaları konusunda bize bilgi verir misiniz?

Sizin de özetle ifade ettiğiniz gibi, iki binli yıllara girmek için birkaç yıl kaldı. 21. asra giriyoruz ve 21. asır bilim asrı olarak kabul ediliyor. Aynı zamanda yine 20. yüzyılın sonunda teknoloji baş döndürücü bir hızla geliyor, değişiyor. Bütün bu gelişmeleri takip edebilmemiz için de eğitim sistemlerimizi buna uygun biçimde ayarlamak, yeniden düzenlemek durumundayız. Dünyanın en gelişmiş ülkeleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri bile ikibinli yılların yani bilim çağının gereklerine uygun eğitim sistemini hazırlamanın arayışı ve çabası içindedir. Bu anlayıştan hareketle biz de eğitim-öğretimde reform çalışmalarını başlatmış bulunuyoruz.

Türkiye'ye baktığımızda biz, bir yandan çağın gerektirdiği eğitim-öğretimi yapmak mecburiyetindeyiz, bir de bu gelişmeleri yakalamak durumundayız. Çünkü, çağın gerisinde kalamayız. Bugün üniversite birinci sınıfa giren öğrenci dördüncü sınıftan mezun olduğunda bilgilerinin çoğunluğu güncelliğini yitirmiş oluyor, eskiyor. O nedenle yeni bilgilere süratle adapte olmak zorundayız. Ancak biliyorsunuz bizim toplum olarak bazı özelliklerimiz var. Nüfusumuzun yüzde ellisinden çoğu genç ve her sene yüzde iki buçuk nüfus artışı var. Bu yüzde iki buçuk artışla gelen gençler ve bunların eğitimi meselesi büyük önem taşıyor.

Burada okulöncesi başlarsak okulöncesi eğitimde henüz özlediğimiz düzeyde değiliz. Avrupa Birliği'ne gireceğiz diyoruz ama Avrupa Topluluğu'nda okulöncesi eğitimde okullaşma oranı yüzde yüzlere yakındır. Bizde ise bu oran yüzde altı yedi oranlarındadır. O halde öncelikle okulöncesi eğitimde yüzde yirmi-otuz hedeflerini tutturmamız için çalışmalar yapmamız gerekli.

İkinci olarak ilkokul ve ilköğretim okulları meselemiz var. Biliyorsunuz beş yıllık zorunlu eğitim sistemimiz, ilkokul sistemimiz var. 1970'li yıllardan itibaren ilköğretim sistemine de girdik. Bu beş yıl ilkokul artı üç yıl ortaokuldan oluşuyor. Beş yıllık zorunlu eğitim dünya üzerinde artık bir kaç ülkede kalmış. Bunlardan birisi Türkiye. Avrupa Topluluğuna girecek olan ve çağın gereklerine uygun bir eğitim vermesi gereken Türkiye için bu yeterli değil. O halde öncelikle zorunlu eğitimi ilk etapta sekiz-dokuz yıla çıkarmamız gerekiyor. İşte önemli bir hedefimiz ve yapmak istediğimiz reformların başında bu gelmektedir. İlköğretimi zorunlu hale getireceğiz.

Yönlendirme konusunda bir çalışmanız var mı ?

Yönlendirme konusu çalışmalarımızın önemli bir kısmını oluşturuyor. İlk-öğretimin altıncı sınıfından itibaren de yönlendirme çalışmalarına başlayacağız. İlköğretimin 6-7-8. sınıflarında çocuk, kabiliyetleri doğrultusunda yönlendirilecek ve çocuk kendisini tanıyacaktır. Bu yönlendirme ile çocuk kabiliyetleri doğrultusundaki bir ortaöğretim kurumuna girecektir veya bir meslek sahibi olacaktır. Dolayısıyla orta dereceli okullarda da bu yönlendirme aynı şekilde devam edecektir. Yani lise döneminde de yönlendirme devam edecek ve çocuk kabiliyetleri doğrultusunda eğitimini sürdürecektir ve bilgi, beceri sahibi olacaktır. Liseyi bitirdiği zaman yine kabiliyetine göre bir yüksek öğretim kurumuna devam edecektir. Dikkat edilirse bu yönlendirme, bir yandan öğrencilerin yeteneklerine uygun bir eğitim almalarını sağlayacak diğer

yandan da üniversitenin önündeki yığılma, önlenmiş olacaktır. Buna göre üniversitelere giriş sisteminde de değişimler olacak. Böylece her lise mezununun genel olarak sınava girip branşı dışındaki bir okul için yarışmasına gerek kalmayacaktır.

Ana hatları ile ilköğretimde ve ortaöğretimdeki hedeflerimiz bunlardır. Tabii bu hedefleri yakalayabilmemiz için gerekli çalışmaların yapılması şart. Bu ana hedefler için gerekli yasal düzenlemelere başlamış bulunuyoruz. Ancak başta da belirttiğimiz gibi

halihazırda özellikle göç alan büyük şehirlerimizde sınıf mevcutları 50-60 hatta 70 kişi seviyelerinde bulunuyor. Sözü ettiğimiz eğitim hedeflerini gerçekleştirebilmemiz için bir yandan da bu sınıf mevcutlarını ilk etapta 40 sonra da daha aşağılara çekmemiz gerekli. Demek ki bir taraftan açıkladığım değişiklikleri getirmeye çalışırken diğer yandan bu değişiklikleri mümkün kılacak şekilde eğitim sistemimizi örneğin, ikili öğretimi normal öğretime çevirmek, sınıf mevcutlarını düşürmek gibi bir çabanın içindeyiz.

Buna paralel olarak yüksek öğretimde meslek okullarına ağırlık vermeyi planlıyoruz. Bu şekilde yığılmayı önlemeyi düşünüyoruz. Öğrencimiz, "benim branşım elektronik ama ben tıp okumak istiyorum" derse o zaman ayrı bir imtihana girebilecektir. Gördüğümüz gibi bu sistemde öğrenci hem kabiliyetine uygun bir eğitim almış olacak hem de liseyi bitirdiğinde bir beceri bir meslek sahibi olacak. İsterse bu becerisi doğrultusunda iş yapacak. İsterse bu bilgi ve becerisi doğrultusundaki yüksekokul ya da üniversiteye gidecektir. Burada amaç orta dereceli okuldan itibaren öğrencilere bir beceri kazandırmaktır. Amaç sadece üniversiteye girme ve sadece üniversiteden sonra bir meslek sahibi olunabileceği şeklindeki düşüncenin ortadan kaldırılmasıdır.

Sayın Ayaz, geçen öğretim yılında ders geçme ve kredi sistemi epeyce tartışıldı. Özellikle okullardaki şiddet olayları bu tartışmalarda etkili oldu. Sözü ettiğiniz reform çalışmaları içinde ders geçme ve kredi sistemine ilişkin yeni bir çalışma var mı?

Şimdi bakın bu benim anlattığım sistem içinde zaten bunlar var. Ders geçme ve kredi sistemi yeni uygulanan ve geçen yıl mezunlarını veren bir sistem. Bu sistemde de amaç ferdin yetişmesi ve gelişmesidir. Ancak bu sistemin uygulamasında bir takım sıkıntılar çıkmıştır. Bir de fa birçok yerlerde alt yapısı ha-

zır olmadan sisteme geçilmiştir. Bu aksaklıklar da oradan kaynaklanmıştır. Biliyorsunuz bu sistemde 50-60 tane seçmeli ders vardır. Çocuk istediği dersi seçme imkanına sahip değil, çünkü; öğretmeni yok. Sınıflar müsait değil. Çoğu zaman sınıf olmadığı için çocuk bu boş zamanı dışarıda geçiriyor. Spor, müzik ve benzeri salonlar yeterli olmadığı için çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri pek söz konusu olamıyor ve dışarıya çıkmak zorunda kalıyorlar. Veli, öğretmen, öğrenci idareci arasındaki ilişkiler bu kredili sistemde tam olarak kurulamamış. Danışman öğretmen sistemini tam olarak geliştirememişiz. Danışman öğretmen, öğrenci, idareci arasındaki koordinasyonu tam olarak geliştirememişiz. Ayrıca öğrenci ve velinin de sistemi çok iyi bilmesi lazım ki bu koordinasyon sağlanabilsin. Maalesef bu da yeterli değil. Böylece sistemin iyi bilinmemesinden kaynaklanan sıkıntılar da meydana gelmiştir.

Bütün bu problemlerin çözümlenmesi için ben bakanlığa geldiğimde merkezde bir kurul teşkil ettik. İllerde ve okullarda kurullar teşkil ettik. Ders geçme ve kredi sisteminin eksiklikleri, sıkıntıları bu kurullarda tespit ediliyor ve çözümlenmeye çalışılıyor. Son zamanlarda İstanbul'da ve Ankara'da görülen bazı olayların hep bu sistemden kaynaklandığı yolundaki iddialar maalesef sistem üzerinde münakaşalar doğurdu. Bunlar da devam ediyor. Doğrudur, sistemde bazı aksaklıklar vardır. O halde bu sistemin eksiklik ve aksaklıkları nelerdir, biraz önce söylediğim reform çalışmaları istikametinde sistemi düzeltmek için neler yapılması gerektiğine ilişkin çalışmalar yapıyoruz.

Sayın Ayaz, eğitim sistemimiz ve özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'na yönelik çeşitli eleştiriler yapılıyor. Değişik kesimlerden gelen bu eleştiriler konusunda genel olarak neler söyleyeceksiniz?

Efendim, tabii eğitim herkesi ilgilendiriyor. 60 milyon insan içinde her ailenin doğrudan eğitim-öğretimin içinde bir unsuru bulunmaktadır. Herkes bu sistemle ilgili olduğu için de tenkidi çok kolay oluyor. Çocuğunun eğitiminde şu veya bu şekilde bir eksiklik gören kişi, herhangi bir okulda bir eksiklik gören kişi, bunu hemen genele teşmil

etmek suretiyle "efendim eğitim sistemimiz şöyle aksıyor, böyle eksiklikler var" şeklinde tenkitler yapıyor. Biz bu tenkitleri memnuniyetle ve iyi niyetle karşılıyoruz. Çalışmalarımızda bunlardan da yararlanıyoruz. Biraz önce çok ana hatlarıyla belirttiğim gibi bakanlık olarak biz de Türk Milli Eğitimi'nin gelişmesi yolunda çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Eğitim çok dinamik ve gelişmeye açık bir olgudur. Yani Türk Mili Eğitim sistemi çok kötüdür, çürümüştür deniyor. Öte yandan çok sık değişiklikler yapıldığı şeklinde eleştiriler var. Aslında bunlar bir çelişki oluşturuyor. Sistemi, dinamiğinden kaynaklanan değişikliklere uğratmak zorundasınız. Çünkü, biraz önce belirttiğim gibi bugün Amerika Birleşik Devletleri, Japonya gibi dünyanın en gelişmiş ülkeleri bile eğitim sistemlerini geliştirmek, değiştirmek yolunda

çalışmalar yapıyorlar. O halde bizim yaptığımız bu çalışmalarını yadırgamamak gerekir. Ancak şunu ifade edeyim. Biz önemli bir genç nüfus potansiyeline sahibiz. Yani nüfusunun yarıdan fazlası, otuzun altında yaşta olan bir ülkede doğal olarak bir takım sorunlar olacaktır. Bilhassa göç olgusu ve öğrenci azlığından kapanan köy okullarımız var. Bütün bunları dengelemek, büyük şehirlerdeki yığılmaları halledilebilmek, oralardaki sınıf mevcutlarını aşağıya çekmek gibi konuların mücadelesi içindeyiz.

Milli Eğitim Bakanlığı'na devletin bütçesi içinde en büyük pay veriliyor. Ama yeterli olmuyor. Devletin de bir takım sıkıntıları var. Devletin bu imkanlarını, katkısı olabilecek vatandaşlarımızın imkanları ile desteklemek durumundayız. Bu nedenle milli eğitime katkı meselesini dile getirdik. Bu da zaman zaman tenkid ediliyor. Dünyanın hiç bir yerinde zorunlu eğitim dışındaki eğitimin tamamının ücretsiz olduğunu kabul etmek mümkün değil. Dolayısıyla maddi imkanı olanlardan alıp olmayanlara, okumalarına yardımcı olmak suretiyle bir dengeyi, bir eşitliği de sağlamak lazım. Bu nedenle reform çalışmalarını içinde bu katkı meselesi üzerinde de duruyoruz. Yani imkanı olanların mutlaka eğitime katkıda bulunmaları gerekiyor.

Ayrıca özel okulların gelişmesi ve çoğalmasını arzu ediyoruz. Özel okullar da devletin kısmen yükünü almaya çalışıyorlar.

Özel okullar konusunda yeni bir çalışmanız var mı?

Var. Bunun için de bakanlığımızda özel bir çalışma yapıyoruz. Özel okulların teşvik edilmesi, geliştirilmesi konusu da bu reform çalışmalarımızın bir yönünü oluşturuyor. So-

nuç olarak değerli velilerimize, eğitimle uğraşanlara şunu ifade ediyoruz: eğitim sistemimizin elbette sorunları vardır. Ancak bilinsin ki Milli Eğitim Bakanlığı bütün üniteleriyle çok ciddi biçimde çalışmaktadır. Dışarıdan bir takım ifadelerle Milli Eğitim Bakanlığı bu işin üzerinde duramıyor ve benzeri ifadeler yakıştırmadır. Biz bakanlık olarak ciddiyetle meselelerin üzerinde duruyoruz. Reform çalışmalarını sürdürüyoruz. Öğretmen unsurunun üzerinde önemle duruyoruz. Ama bütün bu çalışmalarımıza gerek eğitimcilerimizin gerekse velilerimizin de katkıda bulunmaları, bizi desteklemeleri, yanımızda bulunmaları gerektiğini belirtmek istiyorum. Tüm velilerimize ,eğitimcilerimize saygı ve sevgiler sunuyorum.

Teşekkür ederiz.

Gençlerin Gereksinimlerine Yanıt Verebiliyor muyuz?

Frank A. LODA

Gençler güven duyabilecekleri, tutarlı ve sınırları net bir şekilde tanımlanmış olan kurallara ihtiyaç duyarlar.

Son otuz yıldır, psikologlar ve eğitim uzmanları, insan gelişimindeki bazı önemli süreçlere dikkatimizi çektiler. *Okul öncesi* ve *önergenlik* olarak adlandırılan bu iki dönem, insan gelişiminde fiziksel ve psikolojik olarak hızlı değişimlerin yaşandığı iki önemli devredir. Bu devrelerde çocuklar ve gençlerin özel bazı gereksinimleri bulunmakta ve bu gereksinimler karşılanmadığı takdirde çocuğun veya gencin gelişiminde bazı aksaklıklar ortaya çıkabilmektedir.

Gencin yetişkinlik dönemine sağlıklı bir geçiş yapabilmesi için gerekli becerileri geliştirebilmesi gerekir. İyi bir yetişkinlik dönemi yaşayabilmeleri için de çocuğa, gence gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak okulların en önemli görevlerinden biridir.

Ergenlik dönemindeki bir gencin, (diğer tüm bireyler gibi) yiyecek, barınma, fiziksel açıdan güvencede olma, sağlık gibi temel gereksinimleri bulunmaktadır. Bu temel gereksinimler ne

yazık ki, toplumumuzda

(ABD) her zaman her birey için karşılanamamaktadır. 1991 yılında ABD'de gençlerin sağlık durumu konusunda yayınlanan bir rapora göre, her yıl 1 milyona yakın gencin evlerinden kaçtığı, evsiz yaşadığı ve yine 31 milyon ergenin 5'te birinin önemli bir sağlık problemi yaşadığı saptanmıştır.

Bu temel problemleri göz önünde bulundurarak ergenlerin gelişim dönemlerine ilişkin gereksinimlerine birlikte göz atalım:

1. Olumlu Sosyal İlişkiler Kurabilme:

Gençler ailelerinde ebeveynleriyle, okulda öğretmen ve arkadaşlarıyla, okul dışı zamanlarında ise yine yakın çevre arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler kurma ihtiyacı duyarlar. Toplumumuzda ne yazık ki genç-ebeveyn ilişkisi fazla önemsenmemektedir. Okullarda sınıf içinde yaşanan öğretmen-ög-

renci ilişkisi, sınıf dışında danışman - danışan ilişkisi niteliğindedir.

Okullar, gencin sosyal ilişkilerini geliştirebilmelerine yardımcı olmak amacıyla küçük grup öğrenme etkinlikleri, yardımlaşma grupları, sosyal kulüpler gibi organizasyonlar gerçekleştirebilir ve böylece gençlerin yaşlarıyla daha olumlu sosyal ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilirler.

Okullara ve dolayısıyla gençlere hizmet veren diğer kurumlar (sosyal kulüpler, spor okulları, yaz okulları...vb) arasındaki sıkı işbirliği, ergenlerin yaşlarıyla ve yetişkinlerle olumlu ilişkiler kurmasına yardımcı olacaktır.

2. Kural ve Sınırların Belirgin Olması:

Gençler, içinde buldukları kritik dönemin etkisiyle her alanda özgür olmak isterler ve kendilerine karışılmasından, hesap sorulmasından, yaptıklarının sürekli eleştirilmesinden hoşlanmazlar. Okullarda ve ailelerinde uyum zorunda oldukları kurallara çoğu zaman tepki gösterirler, bu da genç-ebeveyn / genç-öğretmen ilişkisinde zaman zaman problemlerin çıkmasına neden olur.

Bu ve benzeri problemlerin yaşan-

masını önlemek için okullar öğrencilerden beklentilerini, okul içerisinde uyulması gereken kuralları net bir şekilde belirlemelidirler. Fakat asıl önemlisi, kuralları belirlemekten çok, kuralların öğrenciler ve personel tarafından kabul edilmesini, benimsenmesini sağlamaktır. Bu da ancak kuralların geliştirilmesi sürecinde öğrencilerin aktif bir şekilde rol almaları ile gerçekleşebilir.

Okulların katı ve uyulması çok güç, ya da kolayca çığnenebilecek kurallar koymaktan kaçınması gerekir. Çünkü uygulanan katı disiplin, çocukları ya saldırganlığa, şiddete ya da kendi içine çekilmeye, pasifliğe, vurdumduymazlığa itecektir.

Kısacası, gençler güven duyabilecekleri, tutarlı ve sınırları net bir şekilde tanımlanmış olan kurallara ihtiyaç duyarlar.

3. Başarma İhtiyacı:

Okulların en önemli görevlerinden biri çocuklara ve gençlere iyi düzenlenmiş bir eğitim programı sunmaktır. İyi bir öğretimin yanısıra çocuğa kazandırılması gereken bazı beceri ve davranışlar da vardır. Çocuğa ve gence sorumluluk duygusu vermek, akademik açıdan rehberlik etmek ve onların "başarma" sına yardımcı olmak...vb.

Okulların eğitim programı içinde, farklı öğretim metotları ile öğrenciye

sunulan temel dersler yanında, çocuğun ve gencin ilgisini çekebilecek müfredat dışı bazı derslere de yer verilebilmelidir.

Okuldaki eğitim-öğretim ortamı, aile tarafından da destek görmeli ve gençlerin "başarı"yı tadmaları ve "başarı"nın zevkine varmaları için işbirliği halinde çalışmalıdır.

4. Kendini İfade Edebilme:

Yoğun bir duygulanım içinde olan gençlerin yaşadıklarını paylaşabilmeleri; ilgilerini, yeteneklerini ve düşüncelerini yaratıcı bir şekilde ifade edebilmeleri için ortam hazırlanmalıdır. Orta dereceli okullarda müfredat programı oluşturulurken temel derslerin dışında daha özel alanlara yönelik dersler, müzik, resim, dans gibi kişinin kendisini daha iyi ifade edebilmesine yardımcı olan kültürel etkinliklere yer verilmelidir.

5. Fiziksel Etkinliklere Katılım:

Gençlerin, sahip oldukları enerjinin olumlu bir yöne kanalize edilmesi gerekmektedir.

Tüm öğrencileri kapsayan ve yarışmaya dayalı olmayan beden eğitimi okul yaşantısının önemli bir parçasıdır. Okul dışında faaliyet gösteren spor kulüpleri de fiziksel etkinliklere katılım açısından gençler için bir fırsattır.

6. Sosyal Organizasyonlara Katılım:

Öğrencilerin toplumun birer üyesi olduklarını hissetmeleri için okulların, farklı konularda öğrencileri görevlendirmeleri, onlara bazı sorumluluklar vermeleri gerekmektedir. Öğrenci birlikleri oluşturmak, okul geliştirme projelerinde öğrencilerin görüşünü almak ve bu projelere onların aktif katılımlarını sağlamak okulun öğrencilere sunabileceği fırsatlardan yalnızca bir kaçıdır.

7. Kendini Tanıma İhtiyacı:

Gençler kendilerini tanıma ihtiyacı duyarlar. Okullar öğrencilerine, onların kendilerini yaşlıları arasında ve yetişkinler dünyasında nasıl ifade ettiklerine bakarak yardımcı olabilirler. Fakat gençler, ancak yetişkinler dünyasına girdiklerinde kendileri için anlamlı rolleri benimserler. Onlar kendi rollerinin gözlem ve araştırmalarını yaparken ailelerinin ve toplumun, hepsinden önemlisi de öğrencisi oldukları okulun desteğine ihtiyaç duyarlar. Çünkü çocuklara kendilerini ifade etmelerine yardımcı olacak araçları ve ortamları ancak okullar sağlayabilirler.

Sonuç olarak, okullarda ve toplumdaki diğer eğitim kurumlarında, gençlerin gelişimsel gereksinimlerine yanıt verebilmek için eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Orta dereceli okullardaki reform çalışmaları da çocuğun veya gencin özel gelişim gereksinimlerinin karşılanması halinde başarılı bir öğrenmenin gerçekleşebileceğini göstermektedir.

PRINCIPAL, January 1995'ten

Çeviren: Nuran P. Çetinoğlu

Kültür Koleji AR-GE Merkezi

Uluslararası Çevre Eğitimi İçin Yeni Bir Adım: GLOBE PROJESİ

Dr. Caner ZANBAK
Çevre Koruma Danışmanı

Değerli okurlar; Yaşadıkça Eğitim'in bu sayısı için yazımı hazırlarken, ülkemizde çevre eğitimi konusunda "flaş haber" niteliğinde bir gelişme oldu. 4 Mayıs 1995 sabahı Ankara'da yapılacak ertesi günkü toplantıya gitme kararı aldık. Milli Eğitim Bakanlığı'nda yapılan bu toplantıya Kültür Lisesi'nden Dr. Nihal Sarier ve Lise 1 öğrencisi Gamze Sabancı ile birlikte katıldık. Anlaşmanın imza töreninde Gamze, öğrenciler adına, Türkçe ve İngilizce olarak, bir de teşekkür konuşması yaptı.

5 Mayıs 1995 tarihinde ülkemizde çevre bilincinin artırılmasına yönelik bir konuda çok önemli bir adım atıldı. Televizyonların haber bültenlerinde çok kısa olarak geçilen bir haber duyurusunun yanısıra herhangi bir ilgi görülmedi, yazılı ve görsel medyada. Halbuki, 5 Mayıs 1995 tarihinde Ankara'da Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye adına Milli Eğitim Bakanımız tarafından imzalanan, bu çevre eğitiminde işbirliği anlaşması çok önemli bir konuyu kapsıyordu.

Törende konuşan Amerikan Büyükelçisinin belirttiğine göre, A.B.D. Başkan Yardımcısı Al Gore tarafından geliştirilen, global çevre bilincinin artırılmasına yönelik, GLOBE Programını uygulayacak ülkeler içinde Türkiye ilk on (10) yürütücü ülke arasına girmiştir. Aramızda güncel ekonomik ve politik sorunlarımızla uğraşmaktan dolayı bu anlaşmanın önemini pek kavrayamamış olanlarımız bulunabilir. Ancak ilkokul öncesi eğitimden başlayarak, üniversite öncesi eğitim düzeyine kadarki temel eğitimi kapsayan bu işbirliği anlaşmasının ülkemizde çevre bilincinin artmasında çok büyük rolü olacağı kanısındayız.

GLOBE PROGRAMININ ANAHTARLARI

GLOBE Programı, öğrencileri, öğretmen ve bilim adamlarını global çevreyle ilgili konularda çalışmak için bir araya getirecek olan bir uluslararası çevre bilimi ve eğitimi programıdır. Okul öncesi ile lise son sınıflar arasındaki öğrencilere uygulanacak bu programın amacı;

- Öğrencilerin temel çevre konularında çalışmalarını sağlamak,
- Çevresel ölçümler yapan bir uluslararası iletişim ağı oluşturmak,
- Uluslararası çevre bilim topluluğu ile çevresel verileri değerlendirmek ve paylaşmaktır.

Gözlemlerimize göre, ülkemizde çevresel konulardaki temel eğitim, sosyal bilgiler ve fen dersleri içinde eritilmiş olarak verilmektedir. Globe Programı, çevresel kavramların daha yapılı olarak verilmesi için kullanılacak bir araç olabilir. A.B.D. için dahi yeni bir eğitim programı olan bu projenin ülkemizde de başarılı olması için elde mevcut tüm olanakların kullanılması gerekir.

Bu işbirliği anlaşması çerçevesinde, A.B.D. tarafı kendi programlarının tüm uygulama yöntemlerinin sağlanmasını ve diğer ülkeler gelecek numunelerin analizlerinin yapılmasını yüklenmiştir. Türk tarafının yapması gerekli işlemlerin başlıcaları aşağıdadır:

- GLOBE Programına katılacak okulların seçimi,
- Bu programın seçilen okullarda idaresini sağlamak,
- Türk Hükümeti adına sorumlu birimi ve GLOBE Programının günlük idaresinden sorumlu bir ülke koordinatörünü saptamak,
- Ülkede öğretmenleri bölgesel GLOBE Programı eğitimine hazırlamak,
- Program için gerekli ölçüm araçlarını okullara sağlamak,
- Program verilerinin iletişimi için gerekli bilgisayar düzenini kurmak,
- Ülke çapındaki GLOBE Programı verilerinin değerlendirmesini yaparak, Amerikan tarafına uluslararası periyodik değerlendirmeler için yardımcı olmak.

İlk bakışta üniversiteler seviyesinde karmaşık ölçümlerin yapılacağı ve de pahalı bilgisayarların kullanılması gereken bir program gibi görünebilen GLOBE Programı; aslında her okulda yapılabilen temel gözlemler ve kolay deneylerden daha fazlasını kapsamamaktadır. Bu programın özelliği, gerekli çevresel bilgi ve verilerin belirli bir sistem içinde toplanması ve de en verimli bir şekilde, uluslararası düzeyde değerlendirilmesidir.

UYGULAMA ÖNERİLERİ

Ülkemizdeki tüm okulların bir GLOBE okulu olması ideal bir durumdur. Uygulayıcı bir danışman olarak GLOBE Okulu olmanın gerektireceği ilk malî yüke bakılırsa, öğretmenlerin maaşları dışında, bu miktarın 100 ile 150 milyon TL arasında değiştiği görülmektedir. Ancak, bu arada şunu da belirtmek isterim ki, ülke koordinatörü ile etkili bir iletişim kurulabilmesi için, bu program içine giren her okuldaki program sorumlusu öğretmenin zamanının en az dörtte üçü bu programa ayrılmalıdır.

Kanımızca, çoğu okullarda bilgisayarların henüz bulunmaması bu okulların GLOBE Programına girmesine bir engel olarak görülmemelidir. Bu bağlamda, bilgisayarlı Globe Okulları bölgedeki diğer okullara bir bilgi toplama ağı içinde merkezi hizmet verebilirler. Bu tür bir yaklaşımın hem uluslararası veri iletişim ağı (İNTERNET türü) içindeki fiziksel tıkanıklıkları önleyeceği hem de okullar arası dayanışmayı arttıracığı düşüncesindeyiz.

İlerideki sayılarda bu konuda daha etraflı bilgi vermek üzere.

Eğitimde

Televizyon

Tish Raff

Eğitimciler sık sık, televizyona bir hiç ya da herşeyin ifadesi olarak yaklaşmaktan yana tavır koyarlar; olumlu sunumlara önem verilmezken, negatif etkileri üzerinde ısrarla durulur. Aslında,

etkili olarak kullanıldığında televizyon, güçlü bir öğrenme aracı olabilir. Bizi uzak yerlere taşıyabilir, iştirak edemeyeceğimiz olaylarla ilgili deneyim kazanmamıza olanak sağlayabilir; önceden sahip olduğumuz bilgiler zenginleştirebilir.

rülmüştür. Hemen hemen tüm televizyon istasyonları ücretsiz olarak eğitsel programları videoya kaydetmeleri için eğitimcilere olanak sağlarlar. Bu izin çok önemlidir. Çünkü videoya kaydetme uygun zamanlarda müfredat programı içerisinde uygun programları dahil etme olanağı sağlar. Birçok program açıkça kaydedilmek üzere tasarlanmıştır.

Bazı okullar, TV materyallerini tesis etmeyi zor bulurlar. Televizyonu etkili bir biçimde kullanan okullarda bir medya uzmanı veya bir medya koordinatörü olarak hizmet veren bir öğretmen, bu sorumluluğu üstlenir. Birçok okulda gönüllü aileler tarafından istenilen TV programları evde kataloglanıp, kaydedilerek okula sunulur.

Medya kaynaklarının seçimi ve kullanımı konusunda okuldaki öğretmenlerden birisi görevli olmalı. Konuya ilgi duyan ve konuyu anlayan bu öğretmenin liderliğinde ilgili materyallerin organizasyonu ve eğitim öğretimde kullanılması sağlanır. Bu konuda yerel televizyon kanalı ile okul ve bu işten sorumlu öğretmen arasında yoğun bir iletişim kurulur. Gerektiğinde televizyon kanalı okula teknik bazı konularda da çeşitli bilgiler aktarır ve yardımlarda bulunur.

Bir koordinatör olarak görev alacak

Gelişmiş ülkelerdeki okullarda televizyon ve video kullanımı etkili bir eğitsel amaçlı öğretim için zorunlu hale gelmiştir.

Gelişmiş ülkelerdeki okullarda televizyon ve video kullanımı etkili bir eğitsel amaçlı öğretim için zorunlu hale gelmiştir. Okulunuzda bunu gerçekleştirmek olası mı? Eğer değilse, engeller nelerdir ve bu engelleri nasıl aşabilirsiniz?

En zorlu problemlerden biri, değişik kanallarda hazır eğitim programlarını yerleştirme ve yaymaktır. Bununla beraber yerel kanallarla aylık bir yayın temin edilebilir.

Bu tür bir yöntemi deneyen ülkelerin hayret uyandıracak bir başarıya ulaştıkları ayrıca telif haklarının düşünüldüğü gibi engel oluşturmadığı gö-

bilgili okuldan bir lidere ve medya kaynaklarının kullanımı ve seçiminde koordinatöre yardımcı olan ve uygun eğitim kaynaklarına ait materyallerini televizyonla yaygınlaştırılmasını takip eden destekleyici personele sahip olmak önemlidir. Yerel kablo şirketi daha TV'nin eğitsel kullanımları hakkında personelinin eğitiminde yardımcı bir kaynak olabilir. Çoğu şirket okullarda hizmet ile doğrudan ilgilidir ve program danışmanlığı yaparlar ve hatta elektrik teli tertibatında eğitim servisine yardımcı olurlar.

TV'nin Anlamı Nedir?

Eğitsel programlar hakkında bilgi sahibi olmak sadece bir başlangıçtır. Sınıflarda TV kullanımıyla öğretmenlerin rahatlamasına yardımcı olmak için daha çok çabaya ihtiyaç duyulur. Bu konuda personelin isteksizliğini aşmanın tek yolu bölüm toplantılarında ve personel gelişim programlarında videoya kaydedilmiş programları kullanmaktır.

TV programlarının kaydedilmesi ve ihtiyaç duyulduğunda tekrar tekrar oynatılmasının başlatılması için okulda örneğin; matematik bölüm toplantısı boyunca öğretmenlere 5 dakikalık bir eğitim programı gösterme gerekli fikri verecektir. Özet bir klip gerçek dünyadaki matematik uygulamalarına çabuk ve daha etraflı bir bakış sağlayacaktır.

Personelin bazı riskle-

ri alması için yeterli güvenin sağlanması halinde eğitim-öğretimde video kullanımını rahatlıkla önerilebilir.

Yani teknolojiyi kullanmada çabalayan ve korkularını aşmaya çalışan öğretmenlere bir koordinatörün destek olması onlara olumlu geri dönütler verilmesi bakımından çok faydalı olacaktır.

Bilgisayar ve televizyonun fonksiyonları açısından bu araçlardan çok teknolojinin ifade ettiklerinin anlaşılması önemlidir. İlgili yöneticilerin liderliğinde yerel TV yayınları uygun müfredat programlarının geliştirilmesine katkıda bulunabilirler.

Ayrıca öğretmenlerin eğitimlerinde multi-medya uygulamalarına yer vermek tek başına öğretmenlere yeterli avantajı sağlayamasa da, öğrenciler için uygun öğrenme deneyimleri sağlayacaktır.

Görsel-ışitsel araçların kullanımının yaygınlaştırılması hem öğretmenler hem de eğitim ilkeleri ve öğretim programı açısından yeni perspektifler kazandıracaktır.

Principal, January 1995'ten
Çeviren: Aylin ÇEVİK

Televizyonu etkili bir biçimde kullanan okullarda bir medya uzmanı veya bir medya koordinatörü olarak hizmet veren bir öğretmen, bu sorumluluğu üstlenir.

Televizyondaki Şiddet ve Çocuklar TV'deki Şiddet Çocukları Nasıl Etkiler?

Jeffrey Mortimer

Leonard Eron, televizyonda şiddet sahneleri izleyen 8 yaş çocukları ile bu yaşlarda şiddet sahneleri izlemeyen çocuklar üzerinde ilginç bir araştırma yaptı. 8 yaş çocuklarından TV'de şiddet programı izleyen çocuklarla izlemeyenler arasında saldırgan davranışlar geliştirmeleri bakımından şaşırtıcı bir ilişki (korelasyon) buldu. Bu beklenmedik ilişki, 1960 yılında, Columbia, New York eyaletlerinde çok sayıda denek grupları üzerinde yapılan çalışmalar, çeşitli projeler, oturumlar, konferanslar sonunda saptanmıştı.

Leonard Eron ile meslektaş L. Rowel Huesman, bu çalışmalar sonunda iletişim araçlarındaki (medya) şiddet sahnelerinin gençler üzerindeki etkisi konusunda çok açık, kesin bir yargı koydular ortaya: "Saldırganlık öğrenilen bir davranıştır; erken yaşta öğrenilmekte, en etkili öğreticisi de TV'dir."

Eron ile Huesman, Michigan Üniver-

sitesinde Psikoloji Profesörü ve üniversitenin Sosyal Araştırma Merkezinde araştırmacıdır.

Uzman Eron'un, 1960 yılında yaptığı araştırmayla ilgili söyledikleri çok önemlidir. "Çocukların saldırgan tepkilerini ölçmek istiyordum. Aileler, çalışmamın neyle ilgili olduğunu biliyordu. Görüşmelerde ailelere, çocuklarıyla anlaşamadıkları konuların neler olduğuna, onları nasıl cezalandırdıklarına, vb. ilişkin sorular soruyordum. "Bayanların Evi Gazetesi" adı altında uyguladığımız soru envanterinde ayrıca *çocuklar günde ne kadar süreyle TV izliyorlar? Çocukların ilgilerini en çok çeken programlar hangileri?* gibi sorular da yer almaktaydı. Bu sorularla karşımıza şu ilginç gerçek çıktı: "Okul çocukları, öteki yaşdaşlarına göre daha saldırgan oluyor; izledikleri programlar da yüksek düzeyde şiddet içeriyor."

Fakat bu sonuçtan araştırmacının kafasına da ilginç bir soru takılıyordu: "Şiddet içeren TV programlarını iz-

Saldırganlık öğrenilen bir davranıştır. Erken bir yaşta öğrenilmekte ve bu öğreticilerden biri medya olmaktadır.

lemek mi okul çocuklarını daha saldırgan yapıyor? yoksa aslında saldırgan çocuklar mı şiddet içeren TV programlarını izlemeyi yeğliyor?”

Bunun üzerine ABD'nin Sağlık Servisi, televizyon ve sosyal davranış konusunda bir inceleme komitesi kurdu. Colombia Eyaletindeki çocuklar üzerinde bir araştırma daha yapması için sosyal araştırmacı Leonard Eron'ı görevlendirdi. 1970 yılında yapılan bu araştırmalarda Huesmann da görevlendi. 1971 yılında gerçekleştirilen bu araştırmada 875 çocuk ele alındı. Bu çocuklardan 500 kadarı şiddete yatkın bulundu.

“8 yaşında şiddet programlarını izleyen çocuklarla bu çocukların 19 yaşına geldikleri zaman gösterdikleri saldırgan davranışlar arasındaki ilişki, bunun zıddı durumundaki denek gruplarına göre yüksek bulunmuştu. 8 yaşındaki çocuklardan TV'de şiddet programlarını izleyenlerle izlemeyenler arasındaki saldırganlık ilişkisi ise oldukça düşüktü. 19 yaşındaki gençlerin şiddet programlarını izlemeleri ile saldırgan davranışları arasında hemen hemen hiç ilişki yoktu.”

1981 yılında bu konuda 400 kişi üzerinde bir inceleme daha yapıldı ve bu incelemeden de ilginç sonuçlar ortaya çıktı. 8 yaşındayken aşırı derecede saldırganlık gösteren çocuklardan çoğunun, 30 yaşlarına gelince, çok içkili araba kullanmaktan, şiddet içeren suçları işlemekten, eşlerine karşı küfürbazlıktan tutuklanan erkekler oldukları belirlendi. Bunların aynı zamanda çocuklarının da saldırgan oldukları belirlendi.

Bunun üzerine ayrıca, 600 kişinin suç kayıtları yeniden gözden geçirildi. Bunların 8 yaşında TV'de daha fazla şiddet programları izleyenlerin, şiddet suçları yüzünden daha sık tutuklandıkları, alkol aldıklarında daha kavgacı oldukları belirlenmişti. Başka bir deyişle, 30 yaşındaki davranışlarının, 8 yaş davranışlarından kaynaklandığı sonucuna varıldı.

NASIL DAVRANILMALI?

Huesmann'a göre de çocuklar, izledikleri filmlerden, şiddet eylemlerinde nasıl davranmak gerektiğini öğreniyorlar. Huesmann, açıklamasında ilginç noktalar üzerinde duruyor: “Bir çocuk, kahraman polisin insanlara sağ sol vurduğu ‘Dirty Harry’ filmini izleyince, elinde olmayarak bunun etkisinde kalır. TV’de izlenen şiddet içerikli her program, bir ölçüde çocukların tavırlarını da etkiliyor. Araştırmalarımız, bunu gösteriyor. TV’de izlenen şiddet içerikli programlar, izleyicilerin davranışları şöyle dursun, inançlarını bile etkiliyor.”

Şiddet içeren TV programlarını seyretmek mi çocukları daha saldırgan yapıyor, yoksa daha saldırgan çocuklar mı TV’de şiddet içeren programları izliyor?

Veriler öylesine zorlayıcı gelişt ki “TV’de seyredilen şiddet programlarıyla saldırgan tutum ve davranışlar arasındaki bağlantı düzeyinin endişe verici bir noktaya geldiği ortaya çıktı”. Bunun üzerine Amerikan Psikolojik Kurumlar Birliği, hazırladığı Şiddet ve Genç konusundaki raporunun eleştirisini ve sunuculuğunu yapmak üzere araştırmacı Eron’a yetki verdi.

Eron, kanıtların kuşkuya yer bırakmayacak nitelikte olduğunu belirtti. Şiddet sahneleri ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin kuvvetini, akciğer kanserine yol açan sigarayla eşit olduğunu açıkladı. Eron, “Bu konu gerçekten endişe vericidir” yargısını çekinmeden vurguladı.

Medyanın duymak istediği mesaj bu değildi. Ailelerin, televizyonu açma kapama düğmelerini kullanma özgürlüğüne sahip olduklarını söyleyerek savunmaya geçtiler. Sigaradan kâr sağlayanlar gibi TV ve film şirketi yetkilileri de bu gerçekleri kınamaya, çürütmeye kalkıştılar.

Eron da, ailelerin TV düğmeleri konusundaki özgürlüklerinin gerçeklere

dayanmadığını, özellikle günümüzde çekirdek ailelerde ana - babadan ikisinin de dışarda çalışmakta olduklarını, her zaman çocuklarıyla birlikte olmadıklarını ileri sürdü.

Amerikan Psikolojik Kurumlar Birliği raporundan sonra, özellikle görsel iletişim araçları, kanıtları reddetmek için gerçeklerden uzak tutumlara giriştiler.

Eron, “Medya endüstrisi kendini düzenleyemiyorsa, düzenlemeyecekse, bu işi hükümetin mi yapması gerekir? Demokrasiye inananlar için zor bir durum değil mi bu?” diyordu.

Huesmann da, “Bilimsel çalışmalar, uzun dönemde TV’deki şiddetin, çocukların daha saldırgan davranışlara yönelmesine neden olduğunu kanıtliyordu. 8 yaşlarındayken izlenen şiddet filmlerinin etkisi yakın bir dönemde farkedilemez. Konuştuğumuz yetişkinlerin her biri medyanın: “Çocukların seyrettiklerini düzenlemenin de tıpkı alkol ve sigarada olduğu gibi düzenlemelere gerek olduğunu fark bile etmiyorlar.” diyorlardı.

Araştırmacıların fikrine göre, TV’de seyredilen şiddet, çocuklar için sigara ve içki kadar tehlikelidir. Kanunun halk sağlığıyla doğrudan ilgili olduğunu gördüler, fakat konuşma özgürlüğü yoktu.

Medya endüstrisinin kendilerinin suçsuz olduklarına ilişkin protestoları, araştırmacıları oldukça şaşırtıyordu. Eron, durumu “Satış için yapıkları reklamlar düşünülduğünde, programların davranış üzerinde etkili olmadığını nasıl söyleyebilirler?” biçiminde ifade ediyordu.

Birçok psikolojik, fizyolojik ve makro sosyal faktörün, şiddetin heyecanı ile patlama sürecine geldiği önemli bir gerçektir. Eron, “TV, araştırmamızın gerçekte

küçük bir parçasıdır. Saldırganlığı, çocukların nasıl öğrendiği ile ilgileniyoruz. TV'deki şiddet sadece bir sebeptir. Yani ulaşabildiğimiz tek sebeptir." diyordu.

Son projelerinin ikisi bitmek üzeredir. Bir tanesi Huesmann'ın 1977 yılında başladığı farklı ülkeler ve kültürler içinde medya şiddetinin etkilerinin genelleştirilip genelleştirilemeyeceği konusundaki çalışmasıdır. Huesmann, şu anda çalışmanın 2. safhasında. Araştırmacılar, ABD yanında Polonya, Avustralya, Finlandiya ve İsrail'den veri topladılar.

Art arda iki yıl, yaklaşık 2000 çocukla görüştiler, bu çocuklara test uyguladılar. Tüm bu ülkelerde aşırı derecede şiddet içerikli programları izleyen daha saldırgan çocuklar vardı. Bu ülkelerdeki çalışma, TV şiddetinin gerçek etkisini açıkça gösteriyordu. Yalnızca Avustralya ve İsrail kimi ayrılıklar taşıyordu. Şiddeti izlemekle saldırganlık arasındaki ilişki, başka ülkelerde olduğu kadar kesin değildi. İsrail'de, bu kavramlar arasındaki korelasyon, kentlerde yetişen çocuklarda Kibbutz'larda yaşayan çocuklara göre daha belirgindi. Huesmann, Kibbutz'un ortak yaşamındaki sosyal dayanışmanın TV'deki şiddeti etkisizleştirdiğini sanmaktadır. Ama Huesmann, bu konuda Avustralya hakkında açıklama getiremiyordu. Belki ikinci evrede en geç 20 yaşında olan deneklerle yeniden görüşülmesi birşeyler sağlayabilirdi.

Eron, Huesmann ve Illinois Üniversitesi araştırmacıları kent içi okullardaki çalışmalarını ayrıca sürdürüyorlar. Huesmann, bu konuda tüm okul atmosferini değiştirmeye kalkıştıklarını söylüyor. Proje değişik koşulların (okullar, yaşlılar, aileler, akrabalar) görece etkisini ve her hedefin etkinlik değerini ölçmeye önem veriyor. Huesmann ise, bunun bir halk modeli olabileceği görüşünde.

DAVRANIŞIN ÖTESİNDE;

Öğretmenler, saldırganlığı kontrol etme ve problemleri çözme teknikleri öğretmeli öğrencilere. Yüksek saldırganlık eğilimi gösteren çocukların bir bölümü

aile terapisi görmeli ve yaşa uygun sağaltım artırılmalı.

Eron bu konudaki görüşlerini şöyle aktarıyor: "Henüz okullarda çocuklara yeterince yardımcı olacak ölçüde çalıştığımızı söyleyemeyiz. Çalışmalar, çocukların davranışlarının değiştiğini gösteriyor. Fakat davranış değişimini gösteren veriler yok ortada. Bu programa, tüm okul atmosferini değiştirmeye çalışıyoruz. Okul programı yeterli olur mu? Yoksa her zaman aile terapisi mi yapmak zorundasınız? hangisi daha etkili? Sağaltımın etkisi gerçekten var mı?"

Problem basit değil, fakat veriler açık. Yıllardır araştırmacılar birçok kongre ve toplantıda etkinin varlığını ispatladılar. Halkın duyarlılığı bu konuda daha fazla. Bunun için gerekli verilerin ellerinde olduğunu kanıtladılar.

Sonuç olarak Eron, durumu şöyle özetliyordu: "Bu ülkede şiddet davranışlarının belki %10'nun sorumluluğu TV'ye aittir. %10 şiddeti azaltabilirsek bu büyük bir başarı olacaktır."

*The Education Digest, October
1994'ten çeviren **Aylin ÇEVİK**
Uyarlayan **Celil ALTIN***

Toplumsal Duyarlılık

Dr. İlhami FINDIKÇI

“Sanırım yedi yaşındaydım ve ilkokul ikinci sınıfa gidiyordum. Babamla birlikte dolaşmak, çayıra gitmek, bir işe yaramak, tarifi imkansız bir zevkti köy yerinde. Yürürken babam, yolda rastladığı taşları ayaklarıyla yolun kenarına itiyordu. Dayanamayıp sorduğumda ‘başkalarının zarar görmemesi için’ cevabını almıştım. O gün bugündür, bu alışkanlık bende de yerleşti. Nitekim sadece taşlı köy yollarında değil, asfaltlı şehir sokaklarında da zaman zaman taşlara rastlamak mümkün.”

Toplum olarak karşı karşıya bulunduğumuz önemli sorunlardan biri de hiç kuşkusuz toplumsal duyarlılıktır.

Konuya girerken öncelikle kavram üzerinde durmakta yarar olacaktır. Kavramların yerli yerine oturması, onlar üzerine kuracağımız yapının sağlamlığı için önemli bir delildir.

Bilindiği gibi insanların bir arada yaşama ihtiyacı ve isteği toplumsal hayatı başlatmıştır. İnsanlık tarihi boyunca toplumsal hayat giderek gelişmiştir.

Bilindiği gibi bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde ise yer yüzündeki bitün insanların tek bir toplumu, dünya köyünü oluşturmaya başladığına şahit oluyoruz.

Toplumsal duyarlılık çok kısaca kişinin toplumsal hayata karşı hassas olması biçiminde açıklanabilir. Bu ise bireyin toplumsal yaşam sürecindeki rolünü en iyi biçimde oynaması ve başkalarının haklarına gereken önemi vermesidir. Esasında bu kavramlar, bu cümleler bize hiç de yabancı değildir. Başkalarının haklarına saygı göstermek, kurallara uymak, haksızlık yapmamak.. Biz bunları hep duyarız. Ancak günlük hayatımızda bu değerlere yer vermek, onları yaşamak ne yazık ki kolayca gerçekleşmemektedir.

Toplumsal duyarlılık mahallemizde, semtimizde, ilimizde, ülkemizde ve nihayet dünyamızda, gerçekleşen bir olumsuz gelişmeyi dinlemektir. Bu dinlenenleri duymak ve anlamaya çalışmaktır. Söz konusu gelişme olumsuz bir olay ise bu olumsuz gelişme içinde yaşayan insan ya da insanların düşündüklerini düşünebilmek, onlar gibi hissetmek, onlarla üzülmektir. Toplumsal duyarlılık, bu üzüntülerin giderilmesi konusunda çareler düşünmek, tepki göstermektir. Üstelik bu tepki başka olumsuzluklara başka üzüntülere yol açmamalıdır. Toplumsal duyarlılık, yeri geldiğinde toplumsal değerler için canını vermeyi göze almak, bilgi ve becerisini toplum yararına kullanmaktır. Toplumsal duyarlılık, fethedilen bir ülkedeki insanların size tamamen yabancı olan inanç ve geleneklerine saygı göstermektir. Fethettiğiniz bir gönlün gerçeklerine saygı göstermeniz gereği gibi.

Toplumsal duyarlılık, bireysel duyarlılığı ve kurumsal duyarlılığı kapsamaktadır. Bireysel duyarlılık, kişinin kendisini tanıması, özelliklerinin farkında olması kısaca kendisine saygı duymasının en güzel ifadesidir. Kurumsal ya da örgütsel duyarlılık ise dahil olduğumuz kurumun kültürünü benimsemeyi, uyum göstermeyi, çabalarımızı kurumun amaçları doğrultusunda yoğunlaştırmayı ve kurumun çıkarlarını gözdardı etmemeyi gerektirmektedir. O halde toplumsal duyarlılık kendimize ve çalıştığımız kuruma karşı hassas olmayı da beraberinde getirmektedir.

Psikoloji biliminin ifadeleri ile toplumsal duyarlılık, süper ego (üst ben) ile id (alt ben) arasında sağlıklı bir dengenin kurulması ve süper ego'nun, id'den gelen bütün arzulara yenik düşürülmemesidir. Bir başka ifade ile toplumun çıkarlarının bireysel çıkarların önünde tutulmasıdır.

Bütün bunlardan sonra akla gelen, gelmesi gereken soru şudur: “Acaba bu toplumun üyeleri olarak bizim toplumsal duyarlılığımız ne düzeydedir?” Bu soru, üzerinde uzun uzun düşünölmeye değer değil mi sizce? Toplumsal duyarlılığımızın düzeyi konusundaki sorunun cevabı, sosyal bilimlerin metodolojisi bakımından akla başka bir soru getirmektedir:

“Toplumsal duyarlılığı ölçmek için elimizde ne gibi araçlar veya ölçütler bulunmaktadır?”

Bu konuda elimizde bir bilimsel araştırmanın verileri bulunmamakla beraber, davranış bilimleri ve insan ilişkileri açısından toplumsal duyarlılığın göstergesi olabilecek bazı noktaları şu şekilde özetleyebiliriz:

● Toplumsal duyarlılığın en önemli göstergelerinden biri, kişinin kendi “ben”i üzerine eğilmesi, kendisini gözden geçirmesidir. Kendini gözden geçirmek kişinin, varlık alanındaki rollerini, davranışlarını, ilişkilerini, kısaca bir bütün olarak kendisini sorgulayabilmesidir. Herşeyden önce kişinin kendisi ile başa çıkabilmesi, kendisine egemen olabilmesi gereklidir. Kendisi ile başa çıkabilen birey, toplumsal çıkarlara, kişisel çıkarların önünde yer verebilecektir.

● İnsana saygı, toplumsal duyarlılığın temel taşlarından biridir. İnsana saygı, bize ters bile gelse duygu, düşünce ve inancından dolayı başkasını hor görmemek, zor kullanarak onları değiştirmeye çalışmamaktır. İnsana saygı gerçek anlamında demokrasiyi, hak ve özgürlükleri benimsemeyi ve davranışlara yansıtmayı gerektirir. İnsana saygının temelinde ise insan sevgisinin yer aldığı unutulmamalıdır.

● Toplumda yürürlükte bulunan yasalara bağlı olma, toplumsal duyarlılığın en somut ve ölçülebilir göstergelerinden biridir. Trafik kurallarından anayasal yaptırımlara kadar birçok yasal düzenlemelere uygun davranışlarda bulunmak, her vatandaşın en önemli sorumlulukları arasındadır. Ancak bazıları çok basit ve gündelik davranışlarla ilgili olan bu sorumlulukları yeterince önemsemediğimiz bir gerçektir. Her 24 saatte 25 can verdiğimiz trafik canavarı, bu durumun en canlı ve güncel örneklerinden sadece biridir.

● Çalışmak ve üretmek de toplumsal duyarlılığın ölçütleri arasındadır. Burada salt bireysel amaçlar ve çıkarlar değil, toplum için çalışma ve üretme anlayışının geliştirilmesi önemlidir.

● Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde kişinin kendisini geliştirme çabası içinde olması, toplumsal duyarlılığın önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Bilginin bir kaç yılda bir ikiye katlandığı günümüzde işi ve statüsü ne olursa olsun tüm bireylerin hızlı bilgi artışından etkilendikleri bilinen bir gerçektir. Kişinin kendisi, aile hayatı, sosyal hayatı ve özellikle işinde hayat boyu öğrenmeyi bir alışkanlık haline getirmesi, hem çevresine uyumu hem de topluma katkısı bakımından önemlidir. Kişinin gelişme isteğinin bir sonucu olan bu alışkanlığın daha bir çok yararlarından söz edilebilir.

● Toplumsal duyarlılığın öğelerinden birisi olarak kaliteyi zikredebiliriz. Kalite, kişinin içine doğrudan ya da dolaylı olarak girdiği her etkinlikte belirli bir standardı hedeflemesidir. Giyiminden davranışlarına, ilişkilerine, işindeki ayrıntılara kadar her yerde mümkün olduğunca daha iyi ve güzelini yapma yönündeki gayret, bireyin kendisine ve diğer insanlara duyduğu saygının önemli bir göstergesidir. Bu anlayış, her işte mutlaka mükemmeliyetçi bir yaklaşımı değil, rutinin sağlığı ve körlüğünün önüne geçecek dinamik bir hayat biçimini içermektedir.

Toplumsal duyarlılık için daha birçok ölçütten söz edilebilir kuşkusuz. Ancak yukarıda belirtmeye çalıştığımız noktalar bile insanlarımızın toplumsal duyarlılıkları için önemli fikirler vermektedir.

Bugün toplumumuzda yaşanan olaylar ve gelişmelerin birey olarak bizlerin toplumsal duyarlılığı ile yakından ilgili olduğu bir gerçektir. Hızla artan trafik kazaları, çığ gibi çoğalan hukuk davaları, geciken adalet, terör olayları, kanun dışı davranışlardaki artışlar, alınteri dökmeden kazanma hırsı, uyum ve davranış sorunlarındaki artışlar, arabadan dışarıya çöp atanların sayısındaki artışlar... Ve benzeri olaylarda bir çok faktörün yanında tek tek bireyler olarak toplumsal duyarlılığımızın yetersizliğinin de etkili olduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

Sonuç olarak topluma verdiklerimizle ondan aldıklarımız arasındaki hassas denge, toplumsal duyarlılığımızın en güzel saynasıdır. Bu dengenin bireyden yana bozulması oranında toplumsal duyarlılığın zedelenmesi sözkonusudur. Bunun sonucu, toplumsal duyarsızlıktır. Siz bu aynaya baktığınızda ne görüyorsunuz? İşinin hakkını vermemek, sadece kendi penceresinden bakmak, başkalarını, onların düşüncelerini önemsememek, yalnız ve ancak kendi yararı ve çıkarı olunca birşeyler yapmak, toplumun çeşitli kesimlerindeki gelişmelere kayıtsız kalmak, acı çeken insanları görmemek, yokluk çeken insanların halini önemsememek, yerleşmiş görgü kurallarını hiçe saymak, çeşitli ortamları fırsat bilip ticari amaçlar uğruna dürüstlükten ödün vermek, olayları işine geldiği gibi yorumlamak, hep başkasını eleştirmek. Bütün bunlar toplumsal duyarsızlığın örneklerinden birkaçı. Her bireyin toplumsal duyarlılığını geliştirebilecek bir potansiyele sahip olduğu unutulmaması gereken önemli bir noktadır. Yeterki bunu isteyelim ve gerekli çabayı gösterelim.

Gerçekten de zarar verebileceği düşüncesiyle sokakta rastladığımız taşı yolun kenarına almak bizim elimizde.

Kavram Öğretme

Yard. Doç. Dr. Fatma Vildan Egeliolu
G.Ü Mesleki Eğitim Fak. Öğretim Üyesi

Birey, yaşayabilmek için gerekli tüm davranışları öğrenmek zorundadır. Bireyin öğrenmesi ise yaşam boyu sürdürülen bir oluşumdur.

Öğrenme sürecinin başlayabilmesi için, birey ile bireyin karşı karşıya bulunacağı bir duruma gereklilik vardır.

Bireyin sorunlarını çözerken doğru ve güçlü düşünmesi, kullandığı kavramların doğruluğuna ve güçlülüğüne dayanır.

Ertürk'e göre, "İnsan duyduğunu ezberleyebilir; salık verileni benimsemişse başkasına önerebilir, fakat kendi yaptığını öğrenir". Kuşkusuz burada yapma eylemi bireyin yaşantı kazanmasını içermektedir. Böyle olunca da görüşü benimsemek elden gelmiyor.¹

Bu çalışmada, öğrenme yaşantılarının oluşmasında a) öğrenci; b) durum; c) davranış, temel öğe olarak ele alınmıştır.

Öğrenen, insandır. Durum ise, bireyin amacını engelleyen bir sorun, güdülerini doyurabileceği bir işlev ya da karşılık vermek zorunda olduğu bir uyarın olabilir. Davranış da, bireyin belli bir durumda yaptığı tepki ve

devinimlerdir. Gözlenebilir, ölçülebilir, açık ya da kapalı gibi özellikleri vardır.

Bruner'in de belirttiği gibi, öğretme içindeki öğretenle öğrenen arasındaki etkileşim, öğrenciyi bağımsızlığa ve kendi kendine öğrenmeye götürmektedir.²

Bireyin sorunlarını çözerken doğru ve güçlü düşünmesi, kullandığı kavramların doğruluğuna ve güçlülüğüne dayanır. Bir kavram, temsil ettiği alanın birçok karmaşık bilgi, nesne, olay ve davranışlarından oluşur. Kavram bir nesnenin, olayın ya da davranışın temel özelliklerini birleştiren, bunlar için beslenen duygu ve düşünceleri özleştirip örgütleyerek kısa yoldan anlatır. Kavramlar, bireyin düşünme ve anlatma gücünü yükseltir. Çünkü tek bir sözcük ile pek çok bilgi anlatılmış olur.

Kavramlaştırma ise, dışarıdan alınan izlenimlerin temel özelliklerini birleştirerek soyut düzeyde bir düşünceye ulaşmaktır.

İster nesnelere, ister duygu, olay ve düşüncelere dayansın, bireyce edinilen bilgilerin, sorunların çözülmesine yaraması için, kavramlara dönüştürülmesi gerekir. Kavramlaşan bilgiler pekiştirilmiş olur.

Kavram öğrenen öğrencinin, a) öğrenilen kavramla ilgili ön bilgileri ve objeleri ayırt etme gücünü kazanması; b) kavramın girdiği sınıfın temel özelliklerini bilmesi gerekir.

Ayrıca, Fidan'ın da belirttiği gibi, kavram öğretilirken önem kazanan aşamalar, a) kavramın tanımlanmasındaki özelliklerin ortaya konması; b) kavrama örnek olan ve olmayan durumların incelenmesi; c) dönüt verilmesi biçiminde sıralanabilir.³

Bu sıralamayı biraz daha ayıntılsak kavram öğretme süreci şöyle basamaklandırılabilir;

1- Konunun belirtilmesi ve hedefin (öğretmen-öğrenci birlikte) saptanması.

2- Daha önce öğrenilmiş kavramları anımsama ve yeni kavramla ilişki kurma.

3- Gerekli uyarıcıları verme ve öğrenciye yol göstererek davranışın gerçekleşmesi.

4- Dönüt sağlama ve öğrenilenleri değerlendirme.

5- Öğrenilenlerin kalıcılığını ve geçişini sağlama.

SAYILTIAR

*Bu çalışmanın dayandığı **birinci sayıltı**, bireyin karşılaştığı duruma gereken çözümü bulabilmesi, işlevi yapabilmesi ya da karşılığı verebilmesi, onun kişilik özelliklerinin oluşturduğu "hazırbulunuşluk düzeyi"ne dayanır.*

Hazırbulunuşluk; bireyin bedensel olgunlaşmasının yanı sıra, bilişsel, duyuşsal ve devimsel yönden önkoşul öğrenmeleri de kapsar. Bu öğeleri dikkate almayan bir öğretme durumunda, geçerli öğrenme yaşantılarının oluşması oldukça güçtür.

İnsan davranışını sınırlayan etmenler doğrudan doğruya gelişme süreci ile ilgilidir. Bu nedenle eğitime durumları öğrencilerin gelişim (bedensel, zihinsel, duygusal, devimsel gibi) düzeylerine uygun olmalıdır.

Her davranışı sınırlayan etmenler doğrudan doğruya gelişme süreci ile ilgilidir. Bu nedenle eğitime durumları öğrencilerin gelişim (bedensel, zihinsel, duygusal, devimsel gibi) düzeylerine uygun olmalıdır.

Her öğrenci, eğitime durumuna, öğrenilecek ünite ile ilgili yönleriyle kendisine öbür öğrencilerden ayrı bir biçimde hazırlanmış olan özgeçmişini ile başlar. Böyle olunca, gerçekleşmesi planlanan öğrenmelerle ilgili olarak bu özgeçmişlerin, nasıl meydana çıkarılabileceği ya

Kavram öğretilirken önem kazanan aşamalar, a) kavramın tanımlanmasındaki özelliklerin ortaya konması; b) kavrama örnek olan ve olmayan durumların incelenmesi; c) dönüt verilmesi biçiminde sıralanabilir.

da gözönünde tutulabileceği sorunu ile karşılaşılır. Bu özgeçmişlerle, okulun bunlara tepkisinin "okulda öğrenme" deki bireysel ayrılıkları nasıl etkileyeceği de ilgi çekicidir.

Bu nedenle, aynı özgeçmiş ve organizmaya hiçbir bireyin sahip olamayacağı kuşku götürmez bir gerçektir. İnsan biriciktir. Demek ki, öğrenme de bireyseldir. Sınıflar yapay kümelerdir.

Bireyin özgeçmiş, onun öğrenmesinde çok önemli olmakla birlikte, toplu ya da bireysel öğretim sırasında tüm bu bilgilerden tam olarak yararlanmak da olanaksızdır. Öğrencinin özgeçmişini bilmek ve öğretimde gözönünde bulundurmanın yollarını bulmak gerekir. Çoğu kez öğretmeni ilgilendiren öğrencinin gelişiminin ayrıntıları değil, onun öğretilecek üniteyle ilgili neleri daha önceden öğrenmiş olduğudur.

Öğrencinin hazırbulunuşluğunu dikkate almak için; onların yeni ünite ile ilgili geçmiş yaşantılarının (belleklerinde saklananların) yinelenmesini; so-

ru sorarak, açıklama yaptırarak ya da tartışarak ortaya çıkarmak gerekir.

İkinci sayıltı ise, öğrencinin dikkatinin sağlanması ve güdülenmesidir. Her ikisinin de öğrenme ve öğretme niteliğini değiştirebileceği düşünülmektedir. Böylece birey ya da kümelerin yüksek düzeyde öğrenebilmelerini sağlayabilmek için öğretme, öğrenme niteliklerinin arttırabileceğine

inanılmaktadır.

Öğrenme büyük ölçüde dikkate dayanır. Öğrenmenin oluşması için öğrencinin duyu organlarının sürekli ve doğrudan doğruya uyarıcı kaynağına yönelmiş olması gerekir. Ancak bu biçimde; uyarıcı-tepki bağı kurulabilir, bunlar arasındaki ilişki görülebilir ve dış koşullardaki uyarıcılar gözlenebilir. Öğrencinin uyarıcıyı gözlemesi, ona karşı bir tepkide bulunması, çevredeki değişik uyarıcıları fark etmesi öğrenmeyi kolaylaştıran etmenlerdir. Bunu sağlamanın en iyi yolu da pekiştireç kullanmadır.

Öğrenmede çok önemli diğer etmen güdülenmedir. Güdülenmemiş bir öğrenciye, öğretme de pek olası görünmemektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin okula karşı olumlu tutum geliştirmesi, öğrenmeye karşı istekli olması, öğrenme işi ile uğraşmaya arzulu olması gerekir. Ayrıca çalışmak ve başarmak için de güdülenmiş olması gerekir. Çocuğun güdülenmesini sağlayan etmenlerin başında toplumsal gereksinimler gelir. Bu gereksinimlerden; arkadaşının beğenisini kazanma, toplumsal bir yere sahip

Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin okula karşı olumlu tutum geliştirmesi, öğrenmeye karşı istekli olması, öğrenme işi ile uğraşmaya arzulu olması gerekir.

olma isteği en önemlileridir. Ayrıca okulda başarılı olma, bir sorunu çözebilme, eğitime durumunda kullanılan pekiştiriciler, öğrencinin güdülenmesini sağlayan etmenlerdir.

Bunlardan daha da önemlisi, yapılan öğretimin sonunda öğrenciler, sorunlarını çözebilen; bundan dolayı haz duyabilen; gücünü ve yeteneklerini geliştirebilen bireyler olabilmelidirler. Ayrıca okuldaki öğretim etkinliklerini öğrenci yeterliklerine göre düzenlemek, sınıf öğretimini bireysel öğretim tekniklerine dayalı biçimde yürütmek zorunluğu da unutulmamalıdır.

EĞİTME DURUMU

I- A) Öğretmenin derste işlenecek üniteyi ve bölümlerini tahtaya yazması, böylece öğrencilerin dikkatinin çekilmesi.

İçgüdü - tanımı-

Özellikleri

Örnekler

B) Öğrencilerin bu üniteden hangi davranışları kazanmayı beklediklerinin sorulması, öğrencilerin yanıtlarına göre kazandırılacak davranışların tartışılarak hedeflerin saptanması.

Olası hedefler:

1. Orgazınmayı davranışa iten (iç) uyarıcıları kavrayabilme.

2. İçgüdü-güdü-dürtü kavramlarını ayırabilme.

3. Verilen bir davranış örneğinin hangi kavrama ilişkin olduğunu, nedenleri ile açıklayabilme.

... gibi.

II- Önceki öğrenilmiş ilgili kavramların sorulması, doğru yanıtların pekiştirilmesi, yanlış yanıtların düzeltilmesinin sağlanması. İnsan ve çevresini incelerken insana çevresinden pek çok uyarıcıların geldiğini, bu uyarıcılardan kimilerinin organizmada

uyarım yaptığı, organizmanın da bu uyarıcıların niteliğine göre tepkiler yaptığını görmüştük. Yine aynı ünite-mizde dış uyarıcılardan başka, organizmayı tepki yapmaya yönelten iç uyarıcılar kadar önemli olduğunu söylemiş-tik. Şimdi bana insan davranışının nedeni olan güdülenmenin ne olduğunu kim söyleyecek bakalım?

"Organizmanın iç ve dış uyarıcıların etkisiyle, davranışa girişebilecek hale gelmesine; amacına ulaşmak için gerekli davranışları yapmasına ve amacına ulaştıktan sonra eski haline dönmesine (dengelenmesine) güdülenme" denir."

Yanlış yanıtlar düzeltilip, doğru yanıtlar pekiştirildikten sonra, bu kez;

Güdü ne idi? sorusu yöneltilir öğrencilere. Güdü "belli durumlara, belli amaçlara ulaşmak ve gerekli davranışların yapılabilmesi için organizmayı devinime geçiren, enerji veren, duyuşsal bir yükselmeye (coşkuya) neden olan ve davranışları yönlendiren bir itici güçtür."

Yanlış yanıtlar düzeltilir, doğru yanıtlar pekiştirilir.

III. Güdü ve dürtü örneklerinin tahtaya yazılması ve içgüdü örneği olan davranışın nerede yer alabileceğinin sorulması.

G ü d ü :	D ü r t ü :	
Kendine gerçekleştirme	Susuzluk	} Giderme
Güven duyma	Açlık	
Uykusuzluk	Uykusuzluk	

Peki, hayvanların davranışları yok mu? Var, onların davranışları nerede yer alır acaba?

Evet, işte bugünkü konumuz olan içgüdüye en büyük örnek, hayvanların birçok davranışlarıdır. Arıların petek ve bal yapması; karıncaların, kuşların yuva yapması; göçmen kuşların bir ülkeden bir ülkeye göçmesi; salmon balıklarının yavrulayacaklarında nehirlerin kaynaklarına kadar çıkması, hep güdüsel davranışlardır.

İnsanın soyaçekim yoluyla getirdiği ve öğrenmeden yaptığı (emme, tutunma, şiddetli gürültüden korkma gibi) pek az davranışları vardır. İnsanın yaşamını sürdürmesine ve başarıya ulaşmasına etki eden davranışları, öğrenmesine dayanır.

Şimdi, tüm bu örnekleri gözönünde tutarak içgüdüyü nasıl tanımlayabiliriz?

Kimi ipuçları verilir, doğru yanıtlar pekiştirilir, yanlış yanıtlar düzeltilir.

İçgüdü "organizmanın öğrenmeye gerek duymadan ve doğuştan getirdiği belli kimi davranışları yapma eğilimidir."

Organizmanın içgüdüüne dayanan davranışlarının üç özelliği vardır:

1. İçgüdüsel davranışlar, organizmanın, kendi türündeki tüm organizmalarda

hiç değişiksiz görünür. Bütün leylekler yazın serin, kışın ılık ülkelere göçerler.

2. İçgüdüsel davranışlar, organizma belli bir olgunluk düzeyine geldiğinde, kendiliğinden ve öğrenmeye gerek olmadan ortaya çıkar. Yumurtlama olgunluğuna erişen salmon balıkları nehirin akıntısına karşın nehirin kaynağına doğru çıkarlar.

3. İçgüdüsel davranışlar, belli bir süre devam ederler. Refleks tepkileri gibi uyarıcılar ortadan kalktığında kaybolmazlar. Yavrularını yumurtadan çıkarıncaya kadar dişi ve erkek güvercinler nebetleşe kuluçkaya yatarlar.

IV. A) Öğrencilerden öğrenilen kavrama ilişkin örnek istenmesi ve gerekçelerini yine başka öğrencilerden isteyerek dönüt verilmesi. (Baş sallama, gülümseme, onaylama gibi.)

B) Konuya ilişkin bir izleme testinin uygulanması.

V. Öğrencilerin verdikleri yanıtların doğrularının ve yanlışlarının öğrenmeye gecikmeksizin duyurulması ve gerekiyor ise düzeltme çalışmalarının yapılması. Araya girebilecek yeni olay ve kavramların öğrenilmesi, kavram karışıklığına ve unutmaya neden olacağı gözönünde tutulmalıdır.

İçgüdüsel davranışlar, organizma belli bir olgunluk düzeyine geldiğinde, kendiliğinden ve öğrenmeye gerek olmadan ortaya çıkar.

KAYNAKÇA

1. Ertürk, Selahattin. Eğitimde "Program" Geliştirme, Yelkentepe Yayınları. No: 4, Ankara: 1984.

2. Bruner, Jerome S. The Process of Education. New York; Random House, 1963.

3. Fidan, Nurettin. Okulda Öğrenme ve Öğretme (Kavramlar, İlkeler, Yöntemler). Ankara: 1986

4. Başaran, İbrahim Ethem. Psikoloji. Gül Yayınevi. Ankara: 1982.

5. Aynı

6. Aynı.

Çocuk Hikayelerinin Eğitim Teknolojisi

Doç.Dr. Enver Tahir RIZA
DEÜ Buca Eğitim Fakültesi

Giriş:

Hikayeler, çocukların yaşamında önemli etkiler bırakan bir eğitim aracıdır. Bu etki, çocuğun gelişiminin birçok yönünü kapsamaktadır. Kendi çocukluk hayatımıza şöyle bir göz attığımız takdirde bu süre içinde okunan veya dinlenen ya da TV ekranından seyredilen birçok hikayelerin bizi etkilediğini hemen hatırlarız. Çocuklar, bu alanda yetişkinlerden daha fazla etkilenmektedirler.

Çocuklar, yaşamlarının bu dönemlerinde kişiliklerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla da çevrelerinde bulunan büyüklerin karakterlerini benimsemek ve taklit etmek onlar için önem taşımaktadır. Baba, an-

çocuğun hayalinde bulunan örnekleri temsil edenler bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kahramanlarla iç içe yaşayarak sevinç ve üzüntülerini paylaşmaktadırlar. Sonunda onlar gibi davranmaya çalışmaktadırlar.

Hikaye, çocuklara okumayı öğendirmekte, hikayedeki olayları izlemek için sıkılmadan, yorulmadan saatlerce okumayı sürdürmelerini temin etmektedir. Böylece onlarda okuma alışkanlığı oluşturmada devam-

lılık ve
sabır
to-

ne,
akraba, tanıdık,
komşu, öğretmen veya hikaye kahramanları bu hususta çocuğu etkilemektedirler. Hikaye kahramanları arasında

humunu canlandırmakta yazılı düşünceleri okuyup zevk duymakta ayrıca kitapları en iyi arkadaş kabul ederek onlara zaman ayırmalarına yardımcı olmaktadır.

Hikaye, çocukları inceleme ve araştırmaya yöneltilmektedir. Ufuklarını genişletip kültürlerini zenginleştirmekte hayatlarını zevkli kılmaktadır.

Hikaye, çocukları inceleme ve araştırmaya yöneltilmektedir. Ufuklarını genişletip kültürlerini zenginleştirmekte hayatlarını zevkli kılmaktadır. Sebeplerle sonuçlar arasında bağlantı kurarak gerçek yaşamlarındaki olayları sezme yeteneklerini kuvvetlendirmektedir.

Hikaye, okuldaki çalışmalardan kaynaklanan yorgunluğu hafifletmek için en iyi ortamı oluşturmaktadır. Çocuklar, hikayelerle mutlu olarak, o mekanda yaşamakla kendilerine birçok yararları sağlamaktadırlar. Buna ek olarak boş zamanlarını zihinsel faaliyetle doldurmakta dolayısıyla da boş zamanının

olumsuz alışkanlıkların kaynağı haline almasına engel olmaktadır.

Son derecede önemli etkileri bulunan çocuk hikayelerinin eğitim açısından analizi gereklidir. Buradan hareket ederek aşağıdaki sorulara cevap aranmalıdır. Eğer eğitim teknolojisi eğitimin her alanı ile ilgilenmekte ise çocuk hikayeleri bu alanlar arasında mıdır? Çocuk hikayelerinin eğitim teknolojisi var mıdır? Eğitim teknolojisi çocuk hikayelerinin hangi yönleriyle ilgilenmektedir? Çocuk hikayelerinin geleceği hakkında neler düşünülmektedir?

Eğitim Teknolojisi:

Eğitim teknolojisi, eğitimin kalitesini yükseltmek amacıyla fen ve sosyal bilimlerden alınan eğitimle ilgili kuramları uygulamaya dönüştürmekte plan, araç-gereç, süreç, yöntem ve değerlendirmelerden oluşan unsurları kapsamakta öğrenciyi faaliyet merkezine alarak en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak için çağdaş bilimin ortaya koyduğu bir sistemler bütünü olarak bilinen bir bilim dalıdır.

Eğitim teknolojisi, diğer eğitim alanları ile ilgilendiği gibi çocuk hikayeleri ile de ilgilenmektedir. Çocuk hikayesine bir bütün olarak bakmaktadır. Bu bütünün bir sistem olmasına inanmaktadır. Böyle bir sistemi çalıştırmak için de her yönünü inceleyip ve irdelemektedir. Bu yönlere eşit önem vermektedir. Hikayede plan, içerik, yöntem ve değerlendirme bulunmalıdır. Bunlar, aşağıda birer birer ele alınmaktadır:

1- Plan:

Planlama, hikayenin hedeflerini ortaya koymak için harcanan tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Çocuk hikayesinde hedefler başlangıç noktası olmaktadır. Yazar, bu hedefleri göz önüne koyarak hikaye olaylarını çizmeli, kahramanlarını seçmeli, ifadelerini kullanırken aklında yalnızca bu hedefleri bulundurmalıdır. Bir hikayenin bir veya daha fazla hedefi olabilmektedir. Hedeflerin sayısı ne kadar olursa olsun davranış ve performansı ifade edebilecek bir şekilde yazılması önem taşımaktadır.

Mager (1975:5-7), Davies (1976:69-77) ve Rowntree (1978: 34-36), özel hedeflerin eğitimde kullanımı ile ilgili birçok nedenler belirlemişlerdir. Bu durum, çocuk hikayesi için de geçerli olmaktadır.

Hedefler, genel, soyut, anlaşılabilir ve karmaşık olmamalıdır. Bunun yerine, özel, somut, anlaşılır ve sade olmalıdır. Çocuk hikayesi yazarı, özel hedeflerini yazmakla, mümkün olabilecek en açık ifadelerle hikayeyi tamamladıktan sonra çocuğun ne düşüneceğini, yapacağını veya hissedeceğini belirlemelidir. Böylece okuyucuların okudukları hikayenin içeriğini kontrol etmek için, ne tür faaliyetler gösterebileceklerini nitelendirmektedir.

Özel hedefsiz çocuk hikayeleri, temel unsurlarından birisini kayıp etmiştir. Hedef, yazarın zihninde açık olabilir, ancak bu yeterli olmamaktadır. Bu hedefleri bir kağıda yazmak gerekmektedir. Çünkü bu işlem, yazarı hedeflerin tam açıklığa kavuşup kavuşmadığını, gerçekleşebilecek veya gerçekleşemeyecek, somut veya soyut hedefler olduğuna dair düşünmeye sevk etmektedir. Eğer hedeflerin kapalı, soyut ve gerçekleşmeyecek türden olduğuna dair bir düşünceye varılırsa bunları gidermek için neler yapılması gerektiği düşünülmelidir.

Özel hedeflerin belirlenmesinin bir diğer yararı; hedeflerin ölçülüp değerlendirilmesini düşünmek ve gerçekleşmesi için izlenecek yöntemleri belirlemektir. Çünkü hedeflerin yalnızca kağıt üzerinde belirlenmesi ile yetinilmemelidir. Hikayeyi okuyan çocuklar tarafından gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır.

2- İçerik:

Sistemin ikinci unsuru olan içerik; edebi bir dil, bilgi aktarmak ve hayal gücünü geliştirmek olarak üç bölümde ele alınmaktadır.

a) Edebi Bir Dil:

Hikayeler, edebi bir dille yazılmalıdır. Çünkü kelime ve cümleler, konuları ortaya koymakta düşünceleri kabullenmek için iyi bir intiba bırakmaktadır. Hikaye, çocuklara birçok kelime, ifade ve deyimler vermektedir. Böylece, çocuğun dil hazinesine yeni bir katkıda bulunmakta zihinlerinde bulunanları doğru bir şekilde ifade etmelerine de alışkanlık kazandırmaktadır.

Eğitimciler, öğrencinin dil yeteneğinin diğer derslerdeki zihinsel faaliyetlerini etkilediğinin bilincindedirler.

Dolayısıyla öğretmenler, bu noktadan hareket ederek öğrencilerini sürekli olarak hikaye okumaya teşvik etmelidirler. Öğretmenler, ayrıca iyi hikayeleri seçmekte kötülerini terk etmekte öğrencilerine yardımcı olmalıdırlar. Üzerinde önemle durulması gereken bir nokta da, öğrencileri hikaye okumaya yöneltmek, gramerin dar ve sıkıcı kalıplarını ezberletmekten daha yararlıdır. Gramer, en azından çocukluk döneminde öğretilmemelidir. Hikaye ise bu görevi çok başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmektedir.

Hikaye yazarı, bu noktadan hareket ederek, hikayelerini öğrencilerin yaşları ile sınırlanmış değişik düzeylere göre yazmalıdır. Hikaye, küçük okuyucuların anlayabileceği bir dil seviyesinden başlamasına rağmen yeni kelime, ifade, deyim ve bilgiler vermelidir. Çünkü böyle bir işleyiş, küçüklerin yeteneğini güçlendirmekte ve konuya devam etmelerini teşvik etmektedir.

tedir. Bazı hikayeciler, yeni kelime ve deyimlerin anlamlarını parantez içine koymakta veya dipnotta vermektedirler. Bu yöntemler çocuklara hazır bir lokma vermekte ve düşünmeye gerek duyulmasına yol açmaktadır. En iyi yöntem, hikayenin sonunda kelime ve deyimler için bir liste düzenlemektir. Çocuklar, hikayeyi okur, yeni kelime ve deyimleri düşünür, belkide ifadelerin akışından anlamlarını kavrarlar. Bunu beceremedikleri zaman en sonunda verilen listeye başvururlar.

b) Bilgi Aktarmak:

Bazı hikayelerde, belli bir fenomen veya mekanla ilgili yeni bilgileri aktarmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlara ek olarak, psikolojik hisler, eğitici nasihatler veya tarihi yöreler, vs. hikayelere konu olmaktadır. Bu ihtiyaçlar, özellikle bilimsel hikayeler için önem taşımaktadır. Bilimsel gerçekler, bilim kitaplarından alınmakla beraber çağdaş bilimin vardığı en son bilgileri kapsamalıdır.

Bilimsel gerçekleri hikayeler yoluyla aktarmak çok iyi bir yöntemdir. Dolayısıyla da bu gerçekler, çocuklara ilgi çekici ve eğlendirici bir yöntemle aktarılmış olacaktır. Ayrıca çocukların ders kitaplarının ilgiyi çekmeyen ve sıkıcı yönteminden kurtaracak ve çocuklarda bilim ve bilim adamlarını sevdirmekte sağlıklı bir tutum geliştirmelerini sağlayacaktır.

Tarih, coğrafya, kimya, fizik, hayat bilgisi, sosyoloji, eğitim ve psikoloji ile ilgili gerçeklerin hikayelere konu olma imkanı bulunmaktadır. Yer küresi, içinde bulunan deniz, okyanus, dağ, vadi, mağara ve nehirler hikayeler için konu olabilmektedir. İnsan, kuş ve hayvanların hayatı bu amaç için çok

uygun olmaktadır. Yer yüzüyle yetinmeyip gökte bulunan gezegen, yıldız ve galaksi- lere yolculuklar çocuk hikayele- rinde anlatılabil- mektedir. Böyle- ce bilimsel ger- çeklerle geniş bir hayal, bir arada işlenmiş olacaktır.

c) Hayal Gücünü Geliştirmek

Çocuklar, bu yaşta hayal kur- mayı çok sevmek- tedirler. Kendi hayal dünyalarında herşey kontrollerinde, istediklerini gerçekleştirerek mutlu saatler yaşa- maktadırlar.

Hayal, makul bir sınırdan kaldıkça ve kontrol edildikçe, istendik bir dav- ranış olarak kabul edilmektedir. Ma- kul sınırlarını aştığı zaman ve çocuğu kontrolüne aldığı takdirde, şüphesiz tedavi gerektiren bir psikolojik hasta- lık olmaktadır.

Çocuk hikayeleri bir bakıma hayal kapsmalıdır. Bu hayalle çocuklar, ha- vadan kanatlara binerek göklere uç- maktadırlar. Maceracılığı tatmak, ma- ğara derinliklerine dalmak, ormanları dolaşmak, deniz altında seyahat et- mek ve gökleri keşfetmekle ilgili ha- yalle destekli hikayeleri çocuklar daha çok sevmektedirler. Ancak bu hikaye- ler, yalnızca hayal üzerine kurulma- malıdır. Çünkü bu hayaller, gerçekte karşılaştırılarak çocukları hayal kırıklı- ğına uğratmaktadır. Dolayısıyla da gerçekte ilişkili olmalı, onlardan fazla uzaklaşmamalı ve çocuklara ha- yatlarında yararlı olacak bilimsel ger- çeklerle donatılmalıdır.

Çocuk hika- yeleri, çocuklar- ın hayal güçleri- ni geliştirmek için zengin bir olanak sağlar. Hikaye yazarı, hikayesini eksik bırakarak çocuk- lardan, hayal ederek hikayeyi tamamlamaları- nı, kağıda yazıp, öğretmen veya anne-babalarının görüşlerini alma- ya teşvik etmeli- dir.

3- Yöntem:

Sistemin üçüncü unsuru olan yön- tem konusu, olumlu yönlerin vurgu- lanması ve çizilen resimlerin özelliği olarak iki bölümde ele alınmaktadır.

a) Olumlu Yönlerin Vurgulanması:

Hikayede yer alan olaylar ve kapsa- dığı kahramanlar, çocuğun ilgisini çekmektedir. Bu imkan, hikaye kahra- manını çocuklar tarafından taklit edi- lebilecek bir örnek yerine getirmektedir. Çocuklar, bu yaşta kişiliklerini oluşturduklarından dolayı iyi örnekle- re ihtiyaç duyulmaktadır. Yani, hikaye kahramanları, toplumun iyiliği ve or- tak menfaati için, çaba harcayan top- luma yararlı kişiler olmalıdırlar. Dola- yısıyla da hikaye , cömertlik, yiğitlik, fedakarlık, anne-baba sevgisi, sabır, çalışmada süreklilik, yardımlaşma, şef- kat, saygı, sevgi, itaat, vatan savunma- sı, iyilik, işbirliği vs. gibi yüksek ahlaki yönleri vurgulamalıdır.

Bu ilke, Skinner'in pekiştirme ku- ramını vurgulamaktadır. Bu kuram, psikolojide hayvan ve insanda davra- nış teşkili alanında büyük bir önem ta- şıyan kuramlardan biridir. Bu kurama

göre; kuvvetlendirme ve şiddetlendirme amacıyla istendik davranışlar desteklenmelidir. Başka bir ifadeyle; bu davranışlar, hikayede vurgulanıp desteklenerek örnek olarak kabul edilip mükafatlandırılmalıdır. Böylece toplum tarafından istendik bir davranış olarak kabul edilep, eğitimde de bu tür davranışın kuvvetlendirilmesi amaçlandığı için, hikayede yer alarak çocuk tarafından taklit edilebilmektedir.

Olumsuz davranışlar ise; hikaye yazarı tarafından üzerinde pek fazla durulmamalı veya kahraman hata işledikten sonra kendine geldiği anlar vurgulanmalıdır. Böylece kahraman, hatasını keşfederek böyle bir hatayı yapmamaya karar vermektedir. Ayrıca bundan sonraki davranışları gerçekten iyiye yönelmelidir. Dolayısıyla da kahramanın bu davranışları, çocuk tarafından benimsenmekte ve örnek alınmaktadır.

Bu ilke de, Skinner'in pekiştirme kuramına uygun düşmektedir. İstenmedik davranışlar, ihmal edilerek yavaş yavaş zayıflatılmakta ve kaybolmaktadır.

Her hikaye en azından bir kaç soruyu kapsayan bir test ile bitmelidir.

b) Çizilen Resimlerin Özelliği:

Çocuk hikayelerindeki resimler, uzman kişiler tarafından çizilmelidir. Bu resimler, çocukların ilgisini çekerek hikayedeki yazıları desteklemekte kelimelerin göze olan baskısını hafifletmektedirler. Çizilen resimler, kaliteli resimler olmalıdır. Rıza (1992:59-60), Brown ve arkadaşlarından (1977: 83-126) aktararak "hareketsiz görsel materyallerin kaliteli olması için birçok ilkeyi dikkate almak gerekmektedir" diye yazmaktadır. Çocuk hikayelerinde çizilen resimler hareketsiz olduğuna göre; bu ilkeler onlar için de geçerli olmaktadır. Bu ilkeler de aşağıda özetlenmektedir.

I- Basitlik:

Basitlik veya sadelik; resmin karmaşık olmaması ve bir düşünce ile yetinmesi anlamına gelmektedir. Resim, çok ayrıntılara bölünmemelidir. Çünkü fazla ayrıntı resimleri bozmaktadır.

II- Bütünlük:

Bütünlük; resme bir bütün olarak bakıldığında elemanlar arasında bir ilişki yansıtılmalıdır. Bütünlük ilkesi, resmin elemanlarını birbirine sokarak, çizgi, şekil, renk, desen veya boşluklarla gerçekleştirilmektedir.

III- Vurgu:

Vurgu; ilgiyi çekmek ve bir merkeze yöneltmek amacıyla resmin temel olan bir bölümüne önem vermek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla da temel olan düşünce, ayrılan geniş alan, ilişki, desen, renk ve boşluklarla gerçekleştirilmektedir.

IV- Denge:

Denge, ya formal veya informal olmaktadır. Formal dengede; resmin merkezinden çizilen bir hayali çizgi, sağ ile solunu eşit olarak ikiye bölmektedir. Informal denge ise, merkez vurgulanmadan resmin unsurları ara-

sında bir uyum anlamına gelmektedir. Bu tür dengede hareketlilikle değişiklik intibası vermekle beraber çocukların ilgisini çekmekte ve zengin hayaller kazandırmaktadır.

4- Ölçme ve Değerlendirme:

Ölçme ve değerlendirme, sistemin dördüncü unsurunu oluşturmaktadır. Bu unsur, önceden belirlenmiş olan hedeflerin ne derecede gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemektedir. Böylece her hikaye en azından bir kaç soruyu kapsayan bir test ile bitmelidir. Çocuk, bu sorulara dikkatle cevap vermeli ve cevaplarını da kontrol etmelidir.

Test soruları gelişmiş güzel hazırlanmamalıdır. Test soruları, hikayenin başında belirlenmiş olan özel hedeflerle ilişkili olmalıdır. Bu tür teste kritere dayalı test denilmektedir. Her özel hedefin karşısında bir veya daha fazla soru olabilmektedir. Test soruları, ne kadar çoğalır test, o kadar kapsamlı, objektif ve güvenilirliği yüksektir. Bu nedenden dolayı, objektif testler bu amaçları gerçekleştirmek için daha da yararlı olmaktadır.

Objektif soruların birkaç türü bulunmaktadır. En basit olan türü doğru-yanlış olanlarıdır. Hikayeden bazı düşünceler alınmakta veya değişik bir şekilde ifade edilmektedir. Ancak ifadeler, hikayede olduğu gibi harfiyen verilmemelidir. Çünkü bu işlem, çocukları ezberciliğe yöneltmektedir. Çocuklardan bu ifadeleri okuduktan sonra doğru veya yanlış olduğuna karar vermeleri istenilmektedir. Bu tür sorularda tahmin oranı % 50 kadar yüksektir.

Bu oran, çoktan seçmeli sorularda şıkların sayısı çoğaltıldıkça düşmektedir. Bu defa çocuklar, verilen 3-5 seçenekten doğru veya en doğru olanı belirlemektedirler.

Eşleştirme sorularında şık sayısı çok olduğuna göre, tahmin oranı daha

da düşmektedir. Bunun en basit örneği, bir sütunda kelimeler, karşı sütunda ise çok sayıda eş anlamlı kelimeler verilmektedir. Çocuklar, birkaç yöntemden birisini kullanarak aynı anlamda olan kelimeleri belirlemektedirler.

Boşlukları doldurma, objektif sorulara ayrı bir örnektir. Çocuklar, sonunda bir kelime veya daha fazla eksik olan ifadeleri tamamlamaktadırlar.

Böylece bu tür testler, gerçekleşen ve gerçekleşmeyen hedeflerle ilgili bir bilgi kazandırmaktadır. Hikayeleri okurken, öğretmen bulunmadığı için, çocuklara soruların doğru cevapları verilmelidir. Çocuklar, bu sayede hikayeden ne derecede yararlandıklarını öğrenmektedirler.

Geleceğe Bir Bakış:

Eğitim teknolojisi, çocuk hikayeleri için geniş ufuklar açarak bu konuya büyük önem vermektedir. Bu önem, özellikle hikayelerin çocuklara aktarılmasında görülmektedir. Bu konuda araç-gereç kullanımına önem verilmektedir. Araç-gereç kullanımı da değişik şekillerde yapılmaktadır. Teyp, yazılı materyallerle beraber hikayeleri çocuklara aktarmakta kullanılabilir. Döner levha, slaytlar, saydamlar teyp ile beraber kullanılarak hem görsel hem işitsel hikaye çocuklara verilebilmektedir.

KAYNAKLAR

1- Brown, J. W., Lewis, R. B. and Harclerod, F. I. (1977) **A. V: Instruction Technology, Media and Methods.** New York: McGraw-Hill.

2- Çilenti, K. (1991) **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim.** Ankara: Kadi-oğlu.

3- Davies, I. K. (1976) **Objectives in Curriculum Development.** London: McGraw-Hill.

4- Mager, R. F. (1975) **Preparing Instructional Objectives.** Belmont, Cali.: Fearon-Pitman.

5- Rıza, E. T. (1990) **Eğitimde Yöntemler Teknolojisi.** İzmir: Karınca.

6- Rıza, E. T. (1990) **Eğitimde Araç-Gereçler Teknolojisi.** İzmir: Gök-su.

7- Rıza, E. T. (1993) "Televizyon ve Kültür İşgali," *Türk Yurdu*, 13(74) 6-11.

8- Rowentree, D. (1978) **Educational Technology in Curriculum Development.** London: Harper and Row.

Hikaye anlatımında bu değişik yöntemlerin kullanılması, insanlarda en önemli olan işitme ve görme duyu organlarına hitap etmesinden kaynaklanmaktadır. Çilenti (1991:35) ve Rıza (1993:7), birçok araştırma sonucuna işaret ederek insanların yaşantılarının % 83'ünü göz, % 11'ini kulak duyu organları ile elde ettiklerini belirtmektedirler. Bu sonuç, göz ve kulağın insan yaşantısında ne kadar önem taşıdığını vurgulamaktadır. Öte yandan araştırma sonuçlarına göre; insanlar; okuduklarının % 10'unu, duyduklarının % 20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem duyup hem gördüklerinin % 50'sini, söylediklerinin % 70'ini, yapıp söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadırlar. Yukarıda adı geçen araçları kullanmakla kalıcılık oranı % 10'dan % 50'ye yükseltilmektedir.

Ancak bu yöntemlerde kullanılan görsel materyaller hareketsiz olmaktadır. Rıza (1992:174) ve Rıza (1993: 7-8) televizyonun, hareketi içerdiğinden dolayı önemini vurgulamaktadırlar. Hareket, bu araçlarla sunulan materyalleri gerçeğe daha yakın kılmaktadır. Televizyon için geçerli olanlar; film, video ve bilgisayar için de geçerli olmaktadır. Televizyondan yayınlanan çizgi filimlerinin çocuklar tarafından çok sevilmesi de materyaldeki hareketin önemini yansıtmaktadır.

Ayrıca programlı öğrenme, oyun, temsil ve benzeşme gibi yöntemlerde hikayelerin aktarılmasında kullanılabilir. Bu yöntemleri kullanmakla eğitim paketleri üretilerek kalıcılık % 90'a yükseltilebilmektedir. Eğitim paketleri, görsel-ışitsel materyallerin yanında; özel hedefler, klavuz ve testleri kapsamaktadır. Bu konuda Rıza (1990:116), eğitim paketlerini bireysel ve bağımsız yöntem olarak kabul etmektedir. Paketler, okul kütüphanesinde korunmalıdır. Öğrenciler de boş zamanlarını değerlendirerek bunlardan yararlanmalıdırlar.

Öğrencilere hikaye anlatımında bu araçlar değişik yöntemlerle kullanılabilir. Görüntü ve ses bir arada aktarılarak çocuklardan gördükleri ve işittiklerini söylemeleri veya yazmaları istenilebilmektedir. Yalnız görüntü gösterilerek bunları yazıya dökmeleri istenilebilmektedir.

Bugün olduğu gibi gelecekte de çocuklara birçok bilginin aktarılmasında hikayenin önemi sürecektir. Bu araç-gereçlerin, 21. yüzyılda icat edileceklerle beraber geleceğin çocuklarına hikaye aktarılmasında kullanılacağı beklenilmektedir. Ancak eğitim paketi şeklinde olanları, diğerlerinden daha

YAYINLAR

EĞİTİM EKONOMİSİ

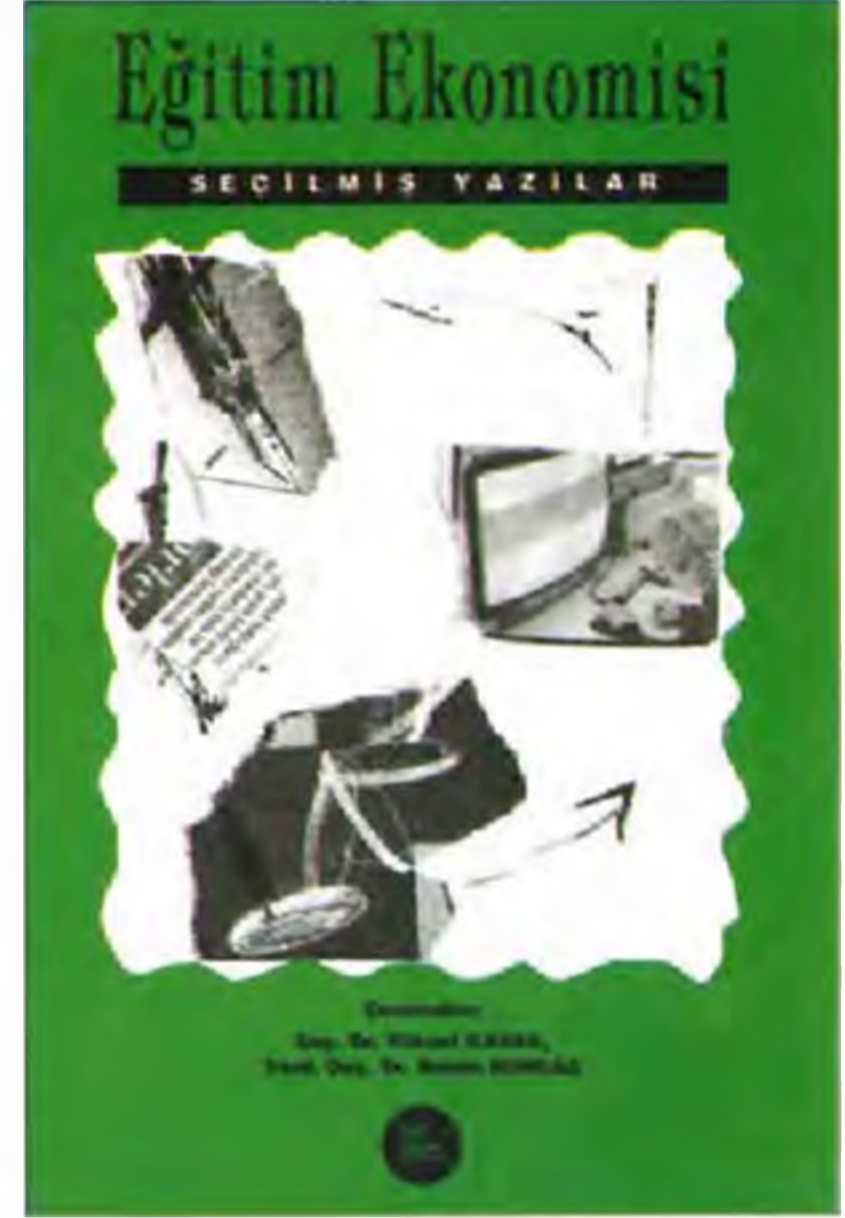
SEÇİLMİŞ YAZILAR

Çeviri : Doç.Dr. Yüksel KAVAK

Yrd.Doç.Dr.Berrin BURGAZ

Pegem-Personel Geliştirme Merkezi Yayını

No:14 Ankara,1994

"Eğitim ekonomisi, ekonomik kuram ve araştırmanın bir dalı olarak daha uzun bir geçmişi olmakla birlikte, 1960'lardan bu yana hızla gelişmiştir. A. Smith, A. Marshall ve J. S. Mill'in de dahil olduğu XVIII. ve XIX.

yüzyıl klasik iktisatçıların pekçoğu, ulusal bir yatırım biçimi olarak eğitimin önemine dikkat çekmişler ve eğitimin nasıl finanse edilmesi gerektiği sorusu üzerinde düşünmüşlerdir... 1950'lerin sonları ile 1960'ların başlarında Birleşik Krallık ve ABD'de gelişen insan sermayesine yatırım kavramı, eğitim ile ekonomi arasındaki ilişkilere olan ilgiyi yeniden canlandırmıştır. O tarihten beri eğitim ekonomisi alanındaki araştırma ve yayınlar çok hızlı bir büyüme göstermiştir. Bu çalışmalar, eğitimin ekonomik büyümeye katkısı, eğitim yatırımlarının kârlılığı, ekonomik kalkınmada eğitilmiş insangücünün rolü, eğitimin maliyeti, eğitimin finansmanı ve daha yeni çalışmalar olarak eğitimin gelir dağılımı ve refah üzerindeki etkileri gibi konuları içerir."

M. Woodhall

"İnsan Sermayesi Kavramı, Eğitimin Dışsallıkları, Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı, Eğitim ve Ekonomik Büyüme, İnsan Kaynaklarını Geliştirme Sorunları ve Politikaları, Eğitimin Finansmanı, Bir Sistem Olarak Eğitim" adlı bölümleri içeren bu eser eğitim yöneticileri, eğitim fakülteleri öğrencileri ve tüm eğitimciler için kaynak kitap niteliğindedir.

Bu kitabın diğer bir önemli yönü de eğitimi bir bütün olarak ele almasıdır. Nitekim geleneksel eğitim kitaplarında konunun ekonomik değer yönü çoğunlukla gözardı edilmektedir. Oysa eğitim, ekonomik yönü ağır basan bir toplumsal hizmettir. Doğal olarak eğitim hizmetleri devletin bütçesinden bu iş için ayrılan paydan etkilenmektedir. Dolayısıyla eğitimin finansman, yatırım, karlılık gibi yönleri gözardı edilmemelidir. Gelişmiş ülkelerin eğitim düzeyleri ile ekonomik refahları arasındaki sıkı ilişki bu konuda önemli bir göstergedir. Eğitim Ekonomisi kitabı bu konudaki tartışmalara da ışık tutmaktadır.

ÜLKER

Her çeşidinde ayrı bir lezzet

ÜLKER ÇİKOLATA'ları ve tüm BİSKÜVİ çeşitleri belgelidir.

Davutpaşa Cad. No: 20 TOPKAPI İSTANBUL Tel: (1) 567 68 00 (20 Hat) Telex: 22985 ugst tr. Fax: (1) 577 76 28